

รายงานการศึกษาส่วนบุคคล
(Individual Study)

เรื่อง ทิศทางของเอเปค (Asia Pacific Economic
Cooperation) ในอนาคต: การกำหนดท่าทีของไทย

จัดทำโดย นายธนวัต ศิริกุล
รหัส 7010

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรม
หลักสูตรนักบริหารการทูต รุ่นที่ 7 ปี 2558
สถาบันการต่างประเทศเทวะวงศ์วโรปการ กระทรวงการต่างประเทศ
ลิขสิทธิ์ของกระทรวงการต่างประเทศ

รายงานการศึกษาส่วนบุคคล
(Individual Study)

เรื่อง ทิศทางของเอเปค (Asia Pacific Economic
Cooperation) ในอนาคต: การกำหนดท่าทีของไทย

จัดทำโดย นายธนวัต ศิริกุล
รหัส 7010

หลักสูตรนักบริหารการทูต รุ่นที่ 7 ปี 2558
สถาบันการต่างประเทศเทวะวงศ์วโรปการ กระทรวงการต่างประเทศ
รายงานนี้เป็นความคิดเห็นเฉพาะบุคคลของผู้ศึกษา

เอกสารรายงานการศึกษาส่วนบุคคลนี้ อนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรม
หลักสูตรนักบริหารการทูตของกระทรวงการต่างประเทศ

ลงชื่อ.....

(เอกอัครราชทูต ดร. จิตรिया ปิ่นทอง)
อาจารย์ที่ปรึกษา

ลงชื่อ.....

(ศาสตราจารย์ ดร. ไชยวัฒน์ คำชู)
อาจารย์ที่ปรึกษา

ลงชื่อ.....

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์. ดร. อัครเดช ไชยเพิ่ม)
อาจารย์ที่ปรึกษา

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

ผู้เขียนได้ศึกษาแนวโน้ม และทิศทางการพัฒนาของเอเปค และประเด็นการจัดทำเขตการค้าเสรีในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก เพื่อจะเป็นประโยชน์ต่อไทยในการกำหนดท่าทีของไทยในห้วงระยะเวลา 5-10 ปีข้างหน้า เพื่อประโยชน์สูงสุดกับไทย การศึกษาเป็นการพรรณนาจากประสบการณ์ที่ผู้เขียนเคยประจำการที่สำนักเลขาธิการเอเปคในช่วงปี 2553-2557 และการวิเคราะห์บทความต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับเอเปค และพัฒนาการที่สำคัญในรอบ 25 ปี โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการบรรลุเป้าหมายโบกอร์ ในการเปิดเสรีทางการค้า การลงทุน

ผลการศึกษาความเป็นมาและพัฒนาการที่สำคัญของเอเปค ผลสำเร็จที่สำคัญ ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการของเอเปค แนวโน้มของเอเปคในอนาคต ทางเลือกของเขตการค้าเสรีในภูมิภาค ข้อเปรียบเทียบระหว่าง RCEP TPP และ FTAAP และ ไทยควรกำหนดบทบาทและท่าทีต่อเอเปคอย่างไรในห้วง 5-10 ปีข้างหน้าพบว่า

1. ความร่วมมือทางเศรษฐกิจเอเชีย-แปซิฟิก (Asia-Pacific Economic Cooperation) ก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2532 ปัจจุบันเอเปคมีสมาชิก 21 เขตเศรษฐกิจคือ ออสเตรเลีย บรูไนดารุสซาลาม แคนาดา ชิลี จีน ฮังกิง อินโดนีเซีย ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ มาเลเซีย เม็กซิโก นิวซีแลนด์ ปาปัวนิวกินี เปรู ฟิลิปปินส์ รัสเซีย สิงคโปร์ จีนไทเป ไทย สหรัฐอเมริกา และเวียดนาม มีประชากรรวมมากกว่า 2.8 พันล้านคน (ประมาณร้อยละ 40 ของประชากรโลก) และมีผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติมากกว่า 42 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐฯ (ประมาณร้อยละ 57 ของโลก) มูลค่าการค้ารวมกันของเอเปคคิดเป็นสัดส่วนประมาณร้อยละ 47 ของมูลค่าการค้ารวมของโลกโดยมูลค่าการส่งออกและนำเข้าของเอเปคในปี พ.ศ. 2555 คิดเป็นมูลค่า 6.2 และ 6.5 ล้านล้านเหรียญสหรัฐตามลำดับ การส่งออกบริการของเอเปคมีมูลค่ามากกว่า 1.2 ล้านล้านเหรียญสหรัฐ ส่วนมูลค่าการนำเข้าก็เกือบ 1.2 ล้านล้านเหรียญสหรัฐ การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ (FDI Inflow) มายังภูมิภาคเอเปคมีมูลค่า 700 พันล้านเหรียญสหรัฐ ขณะที่ FDI Outflow มีมูลค่า 662 พันล้านเหรียญสหรัฐ ทั้งนี้เอเปคมีการค้ากันเองภายในกลุ่มร้อยละ 70 และการค้านอกกลุ่มร้อยละ 30

2. ไทยเข้าร่วมเอเปคด้วยเหตุผลทางการเมืองระหว่างประเทศ เนื่องจากในยุคเวลานั้นเป็นยุคของการเจริญเติบโตของ Pacific Rim ซึ่งไทยเห็นความสำคัญของการมีบทบาทร่วมในการกำหนดท่าทีทางการเมือง และเศรษฐกิจในภูมิภาค โดยไทยเห็นความสำคัญที่จะต้องรวมกลุ่มกับออสเตรเลีย ญี่ปุ่น และสหรัฐฯ ซึ่งมีความสำคัญต่อผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของไทย

3. ไทยได้รับประโยชน์จากเอเปคในมิติการเมืองระหว่างประเทศ มากกว่ามิติเศรษฐกิจ และการค้าระหว่างประเทศ สามารถกล่าวได้ว่า ไทยได้รับประโยชน์สูงสุดจากเอเปคในมิติการเมืองระหว่างประเทศเมื่อคราวที่ไทยเป็นเจ้าภาพการประชุมเอเปคเมื่อปี ค.ศ. 2003 โดยไทยได้ใช้เวทีเอเปคในการแสดงบทบาทและท่าทีที่ไทยให้การสนับสนุนการส่งเสริมการเปิดเสรีทางการค้า การลงทุน และระบอบการค้าพหุภาคี ซึ่งไทยก็ได้รับการยอมรับจากนานาประเทศว่าเป็นผู้มีบทบาทที่แข็งขัน และเป็นผู้นำในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

4. นอกจากนี้ ไทยได้ใช้เอเปคเป็นเวทีในการรับรู้ความเป็นไปต่างๆ ในโลกเกี่ยวกับประเด็นการค้า การลงทุน และประเด็นการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมต่างๆ อย่างไรก็ตาม ในส่วนของการปฏิบัติตามข้อเสนอต่างๆ โดยเฉพาะการเปิดเสรีทางการค้า การลงทุน ของเอเปคนั้น ไทยได้ดำเนินการต่างๆ ด้วยความระมัดระวัง และใช้แนวทางแบบ ASEAN Way ซึ่งเน้นความยืดหยุ่น และดำเนินการตามสภาพความพร้อมของไทยเป็นหลัก และใช้ประโยชน์จากการที่เอเปคไม่มีข้อผูกมัด มาโดยตลอด โดยไทยพยายามหลีกเลี่ยงการถูกรอบงำโดยเขตเศรษฐกิจที่พัฒนาแล้ว โดยเฉพาะสหรัฐฯ และญี่ปุ่น

5. จากการศึกษาข้อมูลเปรียบเทียบ และ การประเมินความเป็นไปได้และประโยชน์ของ Platform ต่างๆ ระหว่าง RCEP และ TPP ในการจัดทำความตกลงการค้า FTAAP จากมุมมองของข้าราชการกระทรวงการต่างประเทศ ผู้เขียนเห็นว่าไทยควรมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่ง ในการผลักดันให้เอเปค ใช้กรอบความตกลง ASEAN+3 และ ASEAN+6 (RCEP) ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อประเทศไทยมากกว่า

6. ไทยจำเป็นต้องยกระดับการดำเนินการในเอเปค ให้มีบทบาทมากยิ่งขึ้นในช่วง 5-10 ปีข้างหน้า เพื่อเตรียมการเป็นเจ้าภาพเอเปคในปี 2022 (พ.ศ. 2565) โดยกระทรวงการต่างประเทศ ในฐานะผู้ประสานงานหลักของเอเปคจำเป็นต้องเริ่มหารือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดท่าที และ กำหนดเป้าหมายที่เป็นรูปธรรมที่ชัดเจน เพื่อบรรจุเป็นวาระแห่งชาติ โดยใช้ประสบการณ์ในคราวที่ไทยเป็นเจ้าภาพเอเปคครั้งแรกเมื่อปี 2003 ที่ไทยประสบความสำเร็จในการเป็นเจ้าภาพ เพื่อส่งเสริมสถานภาพทางการเมืองและเศรษฐกิจระหว่างประเทศ และร่วมกันขับเคลื่อนในสาขาความร่วมมือที่ไทยมีความได้เปรียบ และมีความเชี่ยวชาญ เช่น การที่ไทยเป็นส่วนหนึ่งของห่วงโซ่คุณค่าโลก สาขาการเกษตร การท่องเที่ยว การต่อต้านการก่อการร้ายและการต่อต้านการทุจริต เป็นต้น นอกจากนี้ ไทยจำเป็นต้อง พิจารณาดำเนินการของไทยที่สอดคล้องกับท่าทีและทิศทางของเอเปค และนำเสนอผลงานและประสบการณ์สำคัญต่างๆ ของไทยในการเปิดเสรีทางการค้า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และตัวอย่างความสำเร็จในสาขาความร่วมมือต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อไทย และเอเปค

กิตติกรรมประกาศ

รายงานการศึกษานี้เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรการอบรมนักบริหารการทูต รุ่นที่ 7 ประจำปี 2558 ผู้เขียนขอขอบพระคุณคณะอาจารย์ที่ปรึกษา ซึ่งประกอบด้วย เอกอัครราชทูต ดร. จิตรिया ปิ่นทอง ศาสตราจารย์ ดร. ไชยวัฒน์ คำชู และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อัครเดช ไชยเพิ่ม เป็นอย่างสูง ที่กรุณาให้คำปรึกษาและให้คำแนะนำแนวทางและข้อคิดเห็นต่างๆ ที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการจัดทำรายงานการศึกษานี้ให้แล้วเสร็จสมบูรณ์ นอกจากนี้ ผู้เขียนขอขอบคุณอธิบดี ชุตินทร คงศักดิ์ อธิบดีกรมเศรษฐกิจระหว่างประเทศ ที่ให้การสนับสนุนอย่างเต็มที่ให้ผู้เขียนเข้าร่วมการอบรมในครั้งนี้ และให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ในการทำรายงานการศึกษานี้ตลอดจน อธิบดี รัตติกุล จันทร์สุริยา อธิบดีกรมยุโรป รองอธิบดี ศันสนีย์ สหัสสระรังษี กรมเศรษฐกิจระหว่างประเทศ รองอธิบดี มรกต ศรีสวัสดิ์ กรมองค์การระหว่างประเทศ

ตลอดจนเพื่อนร่วมงานในกองนโยบายเศรษฐกิจระหว่างประเทศ ที่เป็นผู้สนับสนุนในการเข้าร่วมการอบรมในครั้งนี้ด้วย

แรงจูงใจสำคัญที่ทำให้ผู้เขียนมีความสนใจเสนอรายงานการศึกษานี้ในหัวข้อ ทิศทางของเอเปค ในอนาคต: การกำหนดท่าทีของไทย เนื่องจากผู้เขียนได้มีโอกาสได้ไปปฏิบัติหน้าที่ที่สำนักเลขาธิการเอเปคในช่วงปี พ.ศ. 2553 ถึงปี พ.ศ. 2557 ซึ่งเป็นการทำงานด้านพหุภาคีครั้งแรกของผู้เขียนตั้งแต่รับราชการ และผู้เขียนได้เรียนรู้ และได้รับประสบการณ์ต่างๆ ที่มีประโยชน์ยิ่งทั้งในด้านวิชาชีพ และเรื่องอื่นๆ ที่ผู้เขียนได้นำมาประยุกต์ใช้ในการทำงาน จึงมีความตั้งใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับกรอบความร่วมมือเอเปค เพื่อนำเสนอข้อเสนอในเชิงนโยบายให้แก่กระทรวงการต่างประเทศ

รายงานการศึกษานี้จะไม่สามารถสำเร็จลุล่วงได้ หากไม่ได้รับความอนุเคราะห์จาก ในท้ายที่สุดนี้ การอบรมหลักสูตรนี้จะไม่สำเร็จลุล่วงและผ่านไปได้ด้วยดี หากไม่ได้รับการดูแลด้วยความเอาใจใส่อย่างยิ่งในทุกด้านจากผู้อำนวยความสะดวกต่างประเทศทหะวงศ์วิโรปรการ และคณะเจ้าหน้าที่สถาบันฯ ที่ได้อำนวยความสะดวกและสนับสนุนผู้เขียนตลอดช่วงการอบรมนี้ ผู้เขียนขอขอบคุณทุกท่านมา ณ ที่นี้

นายธนวัต ศิริกุล
กรกฎาคม 2558

สารบัญ

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	ง
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง	ซ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา	3
1.3 ขอบเขตการศึกษา และระเบียบวิธีการศึกษา	3
1.4 ประโยชน์ของการศึกษา	3
บทที่ 2 แนวคิดทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	4
2.1 แนวคิดทฤษฎี	4
2.2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	5
2.3 สรุปกรอบแนวคิด	6
บทที่ 3 ผลการศึกษา	7
3.1 การก่อตั้งเอเปค	7
3.2 แนวทางการทำงาน และกลไกต่างๆ ของเอเปค	8
3.3 ผลการดำเนินการที่สำคัญของเอเปค	10
3.4 จุดเด่นของเอเปค	17
3.5 ปัญหา/อุปสรรคของเอเปค	17
3.6 ทิศทางและแนวโน้มของเอเปคในอนาคต	19
3.7 ทำที่ไทยต่อเอเปคในอนาคต	20
บทที่ 4 บทสรุปและข้อเสนอแนะ	23
4.1 สรุปผลการศึกษา	23
4.2 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	24
บรรณานุกรม	27
ภาคผนวก	29
ก ผลกระทบของเขตการค้าเสรีเอเชีย-แปซิฟิกต่อประเทศไทย	30
ข Income Effects and Export Effects of TPP, RCEP and FTAAP	32
ประวัติผู้เขียน	34

สารบัญตาราง

ตารางที่ 1	1 Income Effects of TPP, RCEP and FTAAP	32
ตารางที่ 2	Export Effects of TPP, RCEP and FTAAP	33

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

กรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจเอเชีย-แปซิฟิก (Asia-Pacific Economic Cooperation) ก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2532 ปัจจุบันเอเปคมีสมาชิก 21 เขตเศรษฐกิจคือ ออสเตรเลีย บรูไนดารุสซาลาม แคนาดา ชิลี จีน ฮังกอน อินโดนีเซีย ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ มาเลเซีย เม็กซิโก นิวซีแลนด์ ปาปัวนิวกินี เปรู ฟิลิปปินส์ รัสเซีย สิงคโปร์ จีนไทเป ไทย สหรัฐอเมริกา และเวียดนาม มีประชากรรวมมากกว่า 2.8 พันล้านคน (ประมาณร้อยละ 40 ของประชากรโลก) และมีผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติมากกว่า 42 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐฯ (ประมาณร้อยละ 57 ของโลก) มูลค่าการค้ารวมกันของเอเปคคิดเป็นสัดส่วนประมาณร้อยละ 47 ของมูลค่าการค้ารวมของโลก โดยมูลค่าการส่งออกและนำเข้าของเอเปคในปี พ.ศ. 2555 คิดเป็นมูลค่า 6.2 และ 6.5 ล้านล้านเหรียญสหรัฐตามลำดับการส่งออกบริการของเอเปคมีมูลค่ามากกว่า 1.2 ล้านล้านเหรียญสหรัฐ ส่วนมูลค่าการนำเข้าก็เกือบ 1.2 ล้านล้านเหรียญสหรัฐ การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ (FDI Inflow) มายังภูมิภาคเอเปคมีมูลค่า 700 พันล้านเหรียญสหรัฐ ขณะที่ FDI Outflow มีมูลค่า 662 พันล้านเหรียญสหรัฐ ทั้งนี้เอเปคมีการค้ากันเองภายในกลุ่มร้อยละ 70 และการค้านอกกลุ่มร้อยละ 30

เอเปคมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อส่งเสริมการเปิดเสรีทางการค้าการลงทุน และเป็นองค์กรระหว่างประเทศ ที่มีความแตกต่างจากกรอบความร่วมมือระหว่างประเทศอื่นๆ คือ เอเปคดำเนินการบนพื้นฐานของฉันทามติ ความสมัครใจ ไม่มีข้อผูกมัดด้วยกฎหมาย โดย สมาชิกสามารถดำเนินการต่างๆ ในกรอบเวลาที่ยืดหยุ่น การจัดตั้งเอเปคเป็นผลสืบเนื่องจากความจำเป็นของการร่วมมือและพึ่งพากันทางเศรษฐกิจเพื่อสร้างการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อเพิ่มอำนาจต่อรองในเวทีการเจรจา และคานอำนาจทางเศรษฐกิจของกลุ่มความร่วมมืออื่นๆ โดยเฉพาะสหภาพยุโรปนอกจากนี้ เอเปคยังใช้ประโยชน์จากความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน โดยได้จัดตั้งสภาที่ปรึกษาทางธุรกิจเอเปค (APEC Business Advisory Council) ซึ่งประกอบด้วยผู้แทนนักธุรกิจจากเขตเศรษฐกิจสมาชิกเอเปคแต่ละ 3 คน มีหน้าที่ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการดำเนินการตามแผนปฏิบัติการของเอเปค

ไทย ในฐานะสมาชิกก่อตั้งของเอเปคได้ดำเนินนโยบายส่งเสริมการเปิดเสรีทางการค้า การลงทุน เนื่องจากไทยเห็นความจำเป็นที่จะต้องรวมกลุ่มกันในภูมิภาค เพื่อรับมือกระแสโลกาภิวัตน์ และเห็นว่า หากไม่เปิดประเทศก็จะเสียโอกาสในการค้าขายกับประเทศอื่นๆ อีกทั้งจะเป็นการเสียเปรียบประเทศที่มีสินค้าคล้ายคลึงกับไทย ที่ไม่ต้องประสบปัญหากำแพงภาษี และกฎระเบียบต่างๆ อีกมากมาย และอาจต้องถูกโดดเดี่ยวและประสบความล้มเหลวทางเศรษฐกิจในที่สุด ดังนั้น ไทยจึงได้ใช้เวทีเอเปคในการเข้าไปมีบทบาทในการกำหนดทิศทางและทำหน้าที่เป็นปากเป็นเสียงให้กับประเทศกำลังพัฒนาอื่นๆ เพื่อให้สามารถเปิดเสรีทางการค้าและการลงทุนได้โดยมีผลกระทบน้อยที่สุด และในขณะเดียวกันก็เพื่อประโยชน์สูงสุดด้วย

นับตั้งแต่การก่อตั้งเมื่อ 25 ปีที่ผ่านมา เอเปคได้ประสบความสำเร็จในระดับหนึ่งในด้านการส่งเสริมการค้า การลงทุน การร่วมกันหารือ และดำเนินการเพื่อให้เกิดความคืบหน้าเกี่ยวกับการลดอุปสรรคทางการค้าที่ไม่ใช่ภาษี การระงับข้อพิพาท การสนับสนุนการเจรจาของ WTO การลดขั้นตอนของพิธีศุลกากร และการอำนวยความสะดวกของการเคลื่อนย้ายนักธุรกิจ การปฏิรูปโครงสร้างภายในของสมาชิกเอเปคเพื่อเอื้อต่อการค้าและการลงทุน รวมถึงการเตรียมความพร้อมให้แก่เขตเศรษฐกิจกำลังพัฒนาในการรับมือกับผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากการเปิดเสรีในสาขาที่มีความสำคัญ อาทิ สาขาการเกษตร วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ พลังงาน รวมทั้งการจัดตั้งสาขาความร่วมมือใหม่ๆ ที่จะช่วยสมาชิกในการรับมือต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก เช่น ด้านสุขภาพ การเตรียมความพร้อมสำหรับภัยพิบัติ การต่อต้านการก่อการร้าย

อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันโลกได้เปลี่ยนแปลงไปมาก เอเปคได้ก้าวสู่ยุคใหม่ที่สมาชิกทั้ง 21 เขตเศรษฐกิจต้องเผชิญกับประเด็นต่างๆ ที่ท้าทายต่อระบบการค้าการลงทุน ซึ่งต่างเป็นประเด็นที่มีหลายมิติและมีความซับซ้อนมากขึ้น อาทิ การยกระดับการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจในภูมิภาค การเจรจาความตกลงทางการค้าสำหรับโลกในศตวรรษที่ 21 ประเด็นการพัฒนาที่ครอบคลุมและการส่งเสริมให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม การสร้างชุมชนที่ยั่งยืนและแข็งแกร่ง ดังนั้น สมาชิกเอเปค ต้องกำหนดยุทธศาสตร์ของการดำเนินความสัมพันธ์ในกรอบเอเปค ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันนอกจากนี้ ความล่าช้าในการดำเนินการของเอเปคในการเปิดเสรีทางการค้า การลงทุน ประกอบกับความไม่แน่นอนของการเจรจารอบโดฮา และประเด็นการค้าสำหรับศตวรรษที่ 21 ส่งผลให้เอเปคจำเป็นต้องแสวงหาทางเลือก และปรับปรุงการดำเนินการเพื่อบรรลุเป้าหมายทางการเปิดเสรีทางการค้า และการลงทุน ดังนั้น เมื่อปี 2004 สภาที่ปรึกษาทางธุรกิจของเอเปค (APEC Business Advisory Council: ABAC) จึงได้เสนอให้สมาชิกเอเปค พิจารณาระดับการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจในภูมิภาค (Regional Economic Integration: REI) รวมถึงการพิจารณาความเป็นไปได้ในการจัดทำเขตการค้าเสรีเอเชีย-แปซิฟิก (Free Trade Area of the Asia-Pacific: FTAAP) ต่อที่ประชุมผู้นำฯ ซึ่งบรรดาผู้นำฯ ได้เห็นชอบให้กำหนดให้ FTAAP เป็นเป้าหมายระยะยาวและสั่งการให้เจ้าหน้าที่อาวุโสเอเปคดำเนินการศึกษาความเป็นไปได้ในการดำเนินการจัดตั้ง เขตเสรีการค้าเอเชีย-แปซิฟิก (Free Trade Area of the Asia-Pacific)

ดังนั้น เมื่อคำนึงถึงสถานการณ์ในปัจจุบันที่เอเปคกำลังเผชิญกับประเด็นต่างๆ ซึ่งล้วนเป็นประเด็นที่มีหลากหลายมิติ มีความคาบเกี่ยว และมีความซับซ้อนมากขึ้น โดยเฉพาะการยกระดับการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจในภูมิภาค การกำหนดทางเลือกในการเปิดเสรีทางการค้าในภูมิภาค รวมทั้งประเด็นทางสังคม และการพัฒนาอื่นๆ ซึ่งมีความท้าทายต่อระบบการค้าการลงทุนในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก ทั้งสิ้น ไทยในฐานะสมาชิกของเอเปคและมีผลประโยชน์จากการเข้าร่วมกระบวนการของเอเปคมาตั้งแต่ต้น จึงจำเป็นต้องศึกษาแนวโน้ม และทิศทางการพัฒนาของเอเปคสู่เขตการค้าเสรีในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก เพื่อจะได้กำหนดยุทธศาสตร์การดำเนินการของไทยในกรอบเอเปคในห้วงระยะเวลา 5-10 ปีข้างหน้า ที่เหมาะสมเพื่อประโยชน์สูงสุด

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1.2.1 เพื่อศึกษาแนวโน้ม และพัฒนาการของเอเปค โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำเขตเสรีทางการค้าในเอเชีย-แปซิฟิก (FTAAP)

1.2.2 เพื่อศึกษาผลกระทบของการจัดทำเขตเสรีการค้าเอเชีย-แปซิฟิก ต่อไทย รวมทั้งข้อดี และข้อเสีย

1.2.3 เพื่อหาแนวทางในการกำหนดท่าทีของไทยต่อเอเปคในระยะ 5-10 ปี

1.3 ขอบเขตของการศึกษา และระเบียบวิธีการศึกษา

การศึกษาจะเป็นการพรรณนา และแลกเปลี่ยนประสบการณ์จากผู้เขียน ซึ่งเคยไปประจำการที่สำนักเลขาธิการเอเปค ณ สิงคโปร์ ระหว่างปี 2553-2557 การวิเคราะห์จากนโยบาย ข้อมูลและวรรณกรรม รวมทั้งบทวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเอเปค จากแหล่งข้อมูลต่างๆ รวมทั้งเอกสารอ้างอิงทั้งจากภาครัฐบาลและเอกชน โดยประเด็นที่จะพิจารณาคือ

1.3.1 ผลงานและพัฒนาการที่สำคัญของเอเปคผลสำเร็จที่สำคัญ ประโยชน์ต่อไทย ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการของเอเปค

1.3.2 แนวโน้มของเอเปคในอนาคต ทางเลือกของเขตการค้าเสรีในภูมิภาค ข้อเปรียบเทียบระหว่าง RCEP TPP และ FTAAP

1.3.3 ไทยควรกำหนดบทบาทและท่าทีต่อเอเปคอย่างไรในห้วง 5-10 ปีข้างหน้า

1.4 ประโยชน์ของการศึกษา

1.4.1 เพื่อเป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบายแก่กระทรวงการต่างประเทศ ในการกำหนดท่าที และนโยบายการทูตเชิงเศรษฐกิจของไทย เพื่อรักษาผลประโยชน์ของไทยในกรอบเอเปคในห้วง 5-10 ปี ข้างหน้า

1.4.2 เพื่อเป็นประโยชน์แก่ผู้เข้าร่วมอบรมหลักสูตร นบท. 7 และ หน่วยงานอื่นๆ โดยเฉพาะในการวางแผนการทำงานในกรอบเอเปค ทั้งในระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว ตามความเหมาะสมต่อไป

บทที่ 2

แนวคิดทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดทฤษฎี

2.1.1 ผู้เขียนเห็นว่า การรวมกลุ่มของสมาชิกเอเปค มีความสอดคล้องกับแนวความคิดของสำนักเสรีนิยมแนวใหม่ (Neo-Liberalism) ของทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ซึ่งมองว่าการขยายตัวของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศสามารถกระทำได้ด้วยการขยายความร่วมมือระหว่างรัฐ การขยายเครือข่ายความสัมพันธ์ระหว่างภาครัฐ และกลุ่มที่ไม่ใช่ภาครัฐ W. Raymond Duncan และ Barbara Jancar-Webster และ Bob Switky ได้สรุปว่า สมมุติฐานที่สำคัญของสำนักเสรีนิยมแนวใหม่ มีดังนี้

- 1) การขยายตัวของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ กระทำได้โดยการขยายความร่วมมือระหว่างประเทศ
- 2) การจัดตั้งสถาบันระหว่างประเทศช่วยให้รัฐสามารถแก้ไขปัญหาต่างๆ โดยสันติหรือเรียกกันด้วยว่า Neo-liberal Institutional
- 3) สันติภาพและความร่วมมือเกิดขึ้นภายใต้เครือข่าย ความเชื่อมโยง และความสัมพันธ์ในหลากหลายรูปแบบ

2.2.2 Robert Keohane และ Joseph Nye ได้เขียนหนังสือ Power and Interdependence เมื่อปี ค.ศ. 1977 และปี ค.ศ. 2001 ได้อธิบายว่า ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในช่วงก่อนสงครามโลกครั้งที่สอง มักดำเนินโดยผู้นำของประเทศนั้น และเมื่อเกิดความขัดแย้งก็มักใช้เครื่องมือทางการทหารในการแก้ไขปัญหา แต่ในยุคหลังสงครามโลก ระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศมีลักษณะเป็น “ระบบการพึ่งพากันอย่างซับซ้อน” (Complex Interdependence) เนื่องจากการปฏิวัติทางด้านระบบสารสนเทศ (Information Revolution) ที่เกิดขึ้นในยุค 1980 ทำให้ประเทศต่างๆ มีช่องทางในการติดต่อกันมากขึ้น นอกจากนี้ ในช่วงหลังสงครามโลก ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศได้ครอบคลุมไปถึงการปฏิสัมพันธ์ระหว่างรัฐและภาคกลุ่มอื่นๆ ที่ไม่ใช่รัฐบาล อาทิ กลุ่มนักธุรกิจ บุคคล และเอกชนอื่นๆ

สาระสำคัญของทฤษฎีการพึ่งพากันซึ่งกันและกันอย่างซับซ้อน คือ ตัวแสดงต่างๆ ในเวทีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ มีความเกี่ยวข้องและสัมพันธ์กันอย่างลึกซึ้ง ในลักษณะที่ว่าหากเกิดปรากฏการณ์ หรือพฤติกรรมจากตัวแสดงใดตัวแสดงหนึ่ง ในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง ย่อมกระทบต่อตัวแสดงอื่นๆ โดยลักษณะของผลกระทบนั้นจะมีลักษณะสลับซับซ้อน และครอบคลุมทุกมิติทางการเมืองระหว่างประเทศ (ที่มา: จุฑาทิพ คล้ายทับทิม หลักความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ 2555)

การยุติสงครามเย็นในช่วงปลายยุค 1980 ส่งผลให้ สถานการณ์การเมือง และเศรษฐกิจโลก มีความผันผวนไม่แน่นอน ทำให้ประเด็นด้านเศรษฐกิจระหว่างประเทศมีความสำคัญอย่างมากในยุคนั้น ผู้เล่นหลักในเวทีเศรษฐกิจระหว่างประเทศ คือ สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น และสหภาพยุโรป ซึ่งเป็นประเทศ

พัฒนาแล้ว ต่างต้องการส่งเสริมและขยายอิทธิพลของตนเพื่อผลประโยชน์ให้มากที่สุด ในขณะที่ประเทศกำลังพัฒนาต่างต้องพึ่งพากัน และรวมตัวกัน เพื่อสร้างอำนาจต่อรอง และเพื่อสร้างการพัฒนาที่ยั่งยืน

เอเปค เป็นการรวมตัวกันตามแนวคิดของนาย Bob Hawke นายกรัฐมนตรีออสเตรเลียในขณะนั้น ซึ่งเห็นว่าออสเตรเลียจำเป็นต้องเกาะเกี่ยวกับเศรษฐกิจในภูมิภาค โดยเฉพาะในเอเชียตะวันออกเฉียงและทวีปอเมริกาเหนือ ท่ามกลางแนวโน้มของการขยายกลุ่มความร่วมมือทางเศรษฐกิจในยุโรปและอเมริกาเหนือ และความไม่แน่นอนของการเจรจาการค้าระหว่างประเทศ

ไทยเป็นหนึ่งในสมาชิกผู้ก่อตั้ง ซึ่งขณะนั้นประกอบด้วย 12 เขตเศรษฐกิจ โดยไทยคำนึงถึงความจำเป็นที่ต้องพึ่งพากันทางเศรษฐกิจ เพื่อเพิ่มอำนาจต่อรองในเวทีการเจรจาพหุภาคี รวมทั้งการสร้างเครื่องมือในการคานอำนาจทางเศรษฐกิจของสหภาพยุโรป

2.2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

2.2.1 นโยบายไทยต่อเอเปคไทยได้ดำเนินนโยบายต่อเอเปค โดยให้ความสำคัญกับประเด็นต่างๆ ดังนี้

1) การส่งเสริมความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นกับสมาชิกเอเปค และมุ่งสานต่อและขยายความร่วมมืออย่างทัดเทียมกันในลักษณะหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ เพื่อผลประโยชน์ร่วมกัน และรักษาพลวัตของการมีบทบาทนำ ตลอดจนการสร้างความยอมรับและความเชื่อมั่นของสมาชิกเอเปคที่มีต่อไทย

2) ใช้เอเปคเป็นช่องทางในการขยายผลและผลักดันความร่วมมือต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเปิดเสรีด้านการค้า และการลงทุน เพื่อที่จะสามารถนำข้อเสนอด้านการลดภาษี และการลดอุปสรรคทางการค้า ตลอดจนการเสริมสร้างสมรรถภาพ (Capacity Building) ของสมาชิกกำลังพัฒนาไปผลักดันในการเจรจาการค้าพหุภาคีในกรอบองค์การการค้าโลกเพื่อให้มีผลเป็นรูปธรรมต่อไป

3) ไทยต้องการมีบทบาทนำมากขึ้นในการผลักดันความร่วมมือทางเศรษฐกิจและวิชาการ (ECOTECH) ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จในการบรรลุเป้าหมายการเปิดเสรีและการอำนวยความสะดวกทางการค้าและการลงทุนของเอเปค โดยให้ความสำคัญกับประเด็นด้านการเกษตรและความมั่นคงทางอาหาร การต่อต้านการก่อการร้าย การเตรียมความพร้อมในการรับมือภัยพิบัติ และการพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

4) ส่งเสริมบทบาทสตรี เยาวชน และภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมการดำเนินการของเอเปค

5) ให้ความสำคัญกับการนำผลจากความร่วมมือสาขาต่างๆ ในกรอบเอเปคมาขยายผลในกรอบความร่วมมือระดับภูมิภาคและอนุภูมิภาคที่ไทยเป็นสมาชิก อาทิ อาเซียน ยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจอิรวดี-เจ้าพระยา-แม่โขง (ACMECS) และความริเริ่มแห่งอ่าวเบงกอลสำหรับความร่วมมือหลากหลายสาขาทางวิชาการและเศรษฐกิจ (BIMSTEC) เป็นต้น

2.2.2 บทความ บทวิเคราะห์ และรายงานการศึกษาต่างๆ ที่เกี่ยวกับการพัฒนาการของเอเปคในรอบ 25 ปี ที่ผ่านมารวมทั้ง Statement on the 25th Anniversary of APEC-Shaping the Future through Asia-Pacific Partnership ซึ่งเป็นแถลงการณ์โดยผู้นำเอเปค ในโอกาสเอเปค

ครบรอบ 25 ปี ที่การประชุมผู้นำครั้งที่ 24 ที่กรุงปักกิ่ง เดือนพฤศจิกายน 2557 โดยได้กล่าวถึง ประสิทธิภาพของเอเปค และบทบาทที่สำคัญของเอเปคในการฝ่าฟันวิกฤติการณ์ทางการเงินในภูมิภาค การพัฒนาคุณภาพของประชากร ผ่านความร่วมมือทางเศรษฐกิจ และได้กล่าวถึง แนวโน้ม และทิศทางของเอเปค และประเด็นท้าทายต่อเอเปคในอนาคต รวมทั้งคำมั่นที่จะร่วมกันยกระดับการ รวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ การศึกษาสู่ทางการจัดตั้งเขตการค้าเสรีแห่งเอเชีย-แปซิฟิก (FTAAP) การ กำหนดยุทธศาสตร์แห่ง Global Value Chain การส่งเสริมการพัฒนานวัตกรรม และการเชื่อมโยงใน ภูมิภาคเอเปค

2.3 สรุปกรอบแนวคิด

ผู้เขียนตั้งใจที่จะนำแนวคิดสำนักเสรีนิยมแนวใหม่ (Neo-Liberalism) และการรวมตัวทาง เศรษฐกิจ ในบริบทของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ และใช้วรรณกรรมต่างๆ ที่กล่าวถึงในข้างต้น มาวิเคราะห์กรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจเอเชีย-แปซิฟิก ทิศทาง และแนวโน้มในอนาคต โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดทำเขตการค้าเสรีในเอเชีย-แปซิฟิก (FTAAP) และผลกระทบต่อไทย โดย คาดว่าผลการวิเคราะห์จะนำไปสู่ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อกระทรวงการต่างประเทศ ซึ่งเป็น หน่วยงานรับผิดชอบการประสานนโยบายไทยต่อเอเปคในภาพรวม และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับ เอเปคในการกำหนดท่าทีของไทยต่อเอเปคในอนาคตต่อไป

บทที่ 3 ผลการศึกษา

3.1 การก่อตั้งเอเปค

ภายหลังการสิ้นสุดของสงครามเย็น ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ต่อระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ กล่าวคือ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่เต็มไปด้วยความสัมพันธ์ที่ซับซ้อนทางเศรษฐกิจ ประเทศต่างๆ มีช่องทางในการติดต่อและปฏิสัมพันธ์มากขึ้น นโยบายการต่างประเทศมีความครอบคลุมมิติอื่นๆ อาทิ สังคม วัฒนธรรม นอกเหนือจาก การเมือง เศรษฐกิจ ความมั่นคงระหว่างประเทศ อาจกล่าวได้ว่า ระบบการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันอย่างซับซ้อน (Complex Interdependence) เป็นลักษณะสำคัญที่ทำให้ประเทศต่างๆ ต้องปรับตัวให้เข้ากับระบบการค้าระหว่างประเทศและลัทธิทุนนิยม ดังนั้น ความร่วมมือระหว่างประเทศจึงเป็นสิ่งสำคัญสำหรับประเทศต่างๆ โดยเฉพาะประเทศกำลังพัฒนาอย่างไทย

Keohane และ Nye เห็นว่า การสร้างกรอบความร่วมมือที่หลากหลาย จัดเป็นองค์ประกอบสำคัญในการจัดระเบียบโลก โดยเน้นหลักการที่สำคัญๆ คือ การดำรงรักษาสันติภาพในโลก การให้ความสำคัญกับการเปิดเสรีทางการค้าการลงทุน กฎหมายระหว่างประเทศ ประเด็นสิทธิมนุษยชน กระบวนการพัฒนาประชาธิปไตย และการทูตภาคประชาชน (จุฑาทิพ คล้ายทับทิม, 2555)

การยุติสงครามเย็นในช่วงปลายยุค 1980 ส่งผลให้ สถานการณ์การเมือง และเศรษฐกิจโลกมีความผันผวนไม่แน่นอน ทำให้ประเด็นด้านเศรษฐกิจระหว่างประเทศมีความสำคัญอย่างมากในยุคนั้น ผู้เล่นหลักในเวทีเศรษฐกิจระหว่างประเทศ คือ สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น และสหภาพยุโรป ซึ่งเป็นประเทศพัฒนาแล้ว ต่างต้องการส่งเสริมและขยายอิทธิพลของตนเพื่อผลประโยชน์ให้มากที่สุด ในขณะที่ประเทศกำลังพัฒนาต่างต้องพึ่งพากัน และรวมตัวกัน เพื่อสร้างอำนาจต่อรอง และเพื่อสร้างการพัฒนาที่ยั่งยืน

เอเปค ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี 2532 (ค.ศ. 1989) เป็นการรวมตัวกันตามแนวคิดของนาย Bob Hawke นายกรัฐมนตรีออสเตรเลียในขณะนั้น ซึ่งเห็นว่าออสเตรเลียจำเป็นต้องเกาะเกี่ยวกับเศรษฐกิจในภูมิภาค โดยเฉพาะในเอเชียตะวันออกเฉียงและทวีปอเมริกาเหนือ ท่ามกลางแนวโน้มของการขยายกลุ่มความร่วมมือทางเศรษฐกิจในยุโรปและอเมริกาเหนือ และความไม่แน่นอนของการเจรจาการค้าระหว่างประเทศ (จุฑาทิพ คล้ายทับทิม, 2555)

ปัจจัยหลักๆ ที่ทำให้ออสเตรเลีย เสนอให้มีการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก คือ การรวมกลุ่มของสหภาพยุโรป โดยเฉพาะการผ่านกฎหมาย The Single European Act ในปี ค.ศ. 1985 เพื่อปูทางไปสู่การจัดตั้ง European Single Market ทำให้มีการคาดหมายยุโรปจะดำเนินนโยบายกีดกันทางการค้ามากขึ้นที่สหรัฐฯ และแคนาดาได้ประกาศเขตการค้าเสรี US-Canada Free Trade Area ในปี ค.ศ. 1987 การเจรจาว่าด้วย GATT ซึ่งกำลังจะเริ่มรอบ Uruguay Round ยังไม่มีความแน่นอน โดยเฉพาะความคืบหน้าในประเด็นการเปิดเสรีสินค้าเกษตรกรรม

นอกจากนี้ สหรัฐฯ ยังได้เริ่มทาบตามหลายๆ ประเทศในภูมิภาค อาทิ ออสเตรเลีย สิงคโปร์ ญี่ปุ่น และเกาหลี

นอกจากนี้ ปัจจัยหลักที่สำคัญอีกประการ คือ ในช่วงยุค ค.ศ. 1980 นั้น ภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิกกำลังอยู่ในช่วงที่มีอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่สูงมาก โดยเฉพาะ เกาหลีใต้ ฮ่องกง และฮ่องกง ซึ่งมีอัตราการเติบโตถึงร้อยละ 10 และอัตราการส่งออกของที่สูงขึ้นประมาณร้อยละ 35 ในช่วงปี ค.ศ. 1981-1987 ขณะที่เศรษฐกิจไทยในขณะนั้น เติบโตในอัตราร้อยละ 8.4 ในปี 1987 และร้อยละ 11 ในปี 1988 (Takeshi Terada, 1999)

ไทยนับเป็นหนึ่งในสมาชิกผู้ก่อตั้ง ซึ่งขณะนั้นประกอบด้วย 12 เขตเศรษฐกิจ คือ ออสเตรเลีย บรูไน อินโดนีเซีย ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ มาเลเซีย นิวซีแลนด์ ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ ไทย สหรัฐฯ โดยไทยเห็นถึงความจำเป็นที่ต้องพึ่งพากันทางเศรษฐกิจในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก เพื่อเพิ่มอำนาจต่อรองในเวทีการเจรจาพหุภาคี รวมทั้งการสร้างเครื่องมือในการคานอำนาจทางเศรษฐกิจของสหภาพยุโรปและกลุ่มอเมริกาเหนือ

ไทยเข้าร่วมเอเปคด้วยเหตุผลทางการเมืองระหว่างประเทศ เนื่องจากในยุคเวลานั้น เป็นยุคของการเจริญเติบโตของ Pacific Rim ซึ่งไทยเห็นความสำคัญของการมีบทบาทร่วมในการกำหนดท่าทีทางการเมือง และเศรษฐกิจในภูมิภาค โดยไทยเห็นความสำคัญที่จะต้องรวมกลุ่มกับออสเตรเลีย ญี่ปุ่น และสหรัฐฯ ซึ่งมีความสำคัญต่อผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของไทย และภูมิภาค ขณะเดียวกัน ไทยก็ต้องคำนึงถึงประเด็นที่อาจถูกครอบงำ เนื่องจากไทยยังขาดความพร้อมในการเปิดเสรีทางการค้า การลงทุนให้แก่สมาชิกเอเปคทั้งหมดได้ ณ ขณะนั้น ดังนั้นไทย จึงเข้าร่วมเอเปคบนพื้นฐานว่า เอเปคไม่ใช่เวทีเจรจาการค้าการลงทุน แต่เป็นกรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจที่มีความยืดหยุ่น และสมาชิกเอเปคสามารถดำเนินการเปิดเสรีทางการค้าการลงทุน ตามความสามารถและสภาพความพร้อมของแต่ละเขตเศรษฐกิจ และเอเปคจะดำเนินการบนพื้นฐานของฉันทามติ ความสมัครใจ ไม่มีข้อผูกมัดด้วยกฎหมาย

3.2 แนวทางการทำงาน และกลไกต่างๆ ของเอเปค

เอเปคดำเนินการบนพื้นฐานของฉันทามติ ความสมัครใจ และไม่มีข้อผูกมัดด้วยกฎหมาย โดยสมาชิกสามารถดำเนินการต่างๆ ในกรอบเวลาที่ยืดหยุ่นสมาชิกทั้ง 21 เขตจะผลัดกันเป็นเจ้าภาพจัดการประชุม โดยในแต่ละปี เขตเศรษฐกิจที่เป็นเจ้าภาพจะรับหน้าที่เป็นประธานการประชุม (APEC Chair) ซึ่งจะมีการประชุมในระดับผู้นำเขตเศรษฐกิจ ระดับรัฐมนตรี ระดับเจ้าหน้าที่อาวุโส และการประชุมคณะกรรมการที่ปรึกษาทางธุรกิจเอเปค (APEC Business Advisory Council-ABAC)

กลไก การทำงานของเอเปคแบ่งเป็น สองระดับคือ 1) ระดับนโยบาย และ 2) ระดับปฏิบัติ

3.2.1 ระดับนโยบาย มีการประชุมที่สำคัญคือ

1) การประชุมผู้นำเขตเศรษฐกิจ (APEC Economic Leaders' Meeting) ซึ่งจะจัดขึ้นปีละครั้งในช่วงปลายปี เพื่อประกาศความสำเร็จของการดำเนินการของเอเปคในปีนั้น รวมถึงการกำหนดนโยบาย และเป้าหมายการทำงานของเอเปคในปีต่อไป โดยจะมีการออกแถลงการณ์ในรูปแบบของปฏิญญาผู้นำเขตเศรษฐกิจ (APEC Economic Leaders' Declaration)

2) การประชุมรัฐมนตรีเอเปค (APEC Ministerial Meeting–AMM) ซึ่งเป็นการประชุมที่รัฐมนตรีต่างประเทศ และรัฐมนตรีการค้าของแต่ละเขตเศรษฐกิจจะเข้าร่วมพร้อมกัน เพื่อทบทวนกิจกรรมของเอเปคตลอดปีที่ผ่านมา และประมวลข้อเสนอแนะสำหรับการดำเนินการในปีต่อไป ต่อที่ประชุมผู้นำ

3) การประชุมรัฐมนตรีคลังเอเปค (APEC Finance Ministerial Meeting) ซึ่งเป็นการประชุมปีละ 1 ครั้งของรัฐมนตรีคลังของเขตเศรษฐกิจสมาชิก เพื่อหารือถึงความร่วมมือด้านการคลังระหว่างสมาชิกเอเปค

4) การประชุมรัฐมนตรีสาขาต่างๆ (Sectoral Ministerial Meeting) ซึ่งเป็นการประชุมของรัฐมนตรีสาขาต่างๆ ที่เอเปคมีความร่วมมืออยู่ อาทิ การศึกษา พลังงาน โทรคมนาคม สิ่งแวดล้อม วิสาหกิจขนาดกลางและย่อม กิจการสตรี ความมั่นคงทางอาหารโดยปกติแล้วจะมีการประชุมรัฐมนตรีสาขาต่างๆ ทุกๆ 2 ปี

3.2.2 ระดับปฏิบัติ เอเปคมีกลไกต่างๆ ดังนี้

1) การประชุมเจ้าหน้าที่อาวุโส (Senior Officials Meeting–SOM) จะจัดขึ้นปีละ 3–4 ครั้ง โดยที่ประชุมฯ มีหน้าที่ติดตามการดำเนินการของเอเปค ตามแนวทางที่ผู้นำ และรัฐมนตรีฯ ได้กำหนด รวมทั้งรวบรวมข้อเสนอของคณะกรรมการ คณะทำงาน และกลุ่มผู้เชี่ยวชาญของเอเปค ตลอดทั้งปี เพื่อสรุปและนำเสนอต่อที่ประชุมรัฐมนตรีฯ และผู้นำ ในช่วงปลายปี

2) คณะกรรมการด้านการค้าและการลงทุน (Committee on Trade and Investment–CTI) ทำหน้าที่ประสานความร่วมมือด้านการเปิดเสรี และอำนวยความสะดวกทางการค้าและการลงทุน โดยจะดำเนินการผ่านคณะอนุกรรมการ และกลุ่มผู้เชี่ยวชาญตามสาขา ดังนี้

(1) สาขาด้านการกำหนดมาตรฐาน Sub-Committee on Standards and Conformance

(2) ด้านขั้นตอนภาษีศุลกากร Sub-Committee on Customs and Procedures

(3) กลุ่มงานด้านการเข้าถึงตลาด Market Access Group

(4) กลุ่มงานด้านการบริการ Group on Service

(5) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านการลงทุน Investment Experts Group

(6) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านสิทธิและทรัพย์สินทางปัญญา Intellectual Property Rights Experts Group

(7) กลุ่มงานด้านการเคลื่อนย้ายนักธุรกิจ Business Mobility Group

(8) กลุ่มงานด้านการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ E-Commerce Steering Group

(9) เวทีการหารือร่วมภาครัฐและภาคเอกชนด้าน ยานยนต์ เคมีภัณฑ์ เทคโนโลยีชีวภาพ และวิทยาศาสตร์ชีวภาพ

3) คณะกรรมการด้านงบประมาณและการบริหาร (Budget and Management Committee) มีหน้าที่กำกับดูแล และให้คำแนะนำแก่เจ้าหน้าที่อาวุโส ในเรื่องงบประมาณ การ

บริหารและการจัดการ และทำหน้าที่อนุมัติข้อเสนอเพื่อขอรับเงินสนับสนุนจากเอเปคให้ดำเนินโครงการต่างๆ รวมทั้งติดตาม และประเมินผลการดำเนินโครงการต่างๆ ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์

4) คณะกรรมการด้านเศรษฐกิจ (Economic Committee) ทำหน้าที่ศึกษา วิจัย ท้าหรือ และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับทิศทางและประเด็นทางเศรษฐกิจในภูมิภาค รวมทั้งด้านการปฏิรูปโครงสร้างเศรษฐกิจของเขตสมาชิก และยุทธศาสตร์ด้านการเจริญเติบโตของเขตเศรษฐกิจสมาชิก

5) คณะกรรมการว่าด้วยความร่วมมือทางเศรษฐกิจและวิชาการ (Steering Committee on Economic and Technical Cooperation-ECOTECH) ทำหน้าที่กำหนดเป้าหมายและจัดลำดับของกิจกรรมความร่วมมือทางเศรษฐกิจ และวิชาการของเอเปค และสนับสนุนข้อริเริ่มต่างๆ เพื่อให้กิจกรรมเหล่านั้นบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ ตามนโยบายที่กำหนดโดยรัฐมนตรีฯ และผู้นำฯ โดยจะดำเนินการผ่านคณะทำงานต่างๆ รวม 12 สาขา ได้แก่ ความร่วมมือทางการเกษตร การต่อต้านการทุจริต การเตรียมการด้านภัยพิบัติ พลังงาน สุขภาพ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ด้านมหาสมุทรและการประมง วิสาหกิจขนาดกลางและย่อม โทรคมนาคมและสารสนเทศ การท่องเที่ยว การคมนาคม

นอกจากนี้ ยังมีกลุ่มทำงานพิเศษ ด้านการต่อต้านการก่อการร้าย การต่อต้านการค้าไม้ผิดกฎหมาย การทำเหมืองแร่ รวมทั้ง หุ้นส่วนเชิงนโยบายภาครัฐและเอกชนว่าด้วยความมั่นคงทางอาหาร และการมีส่วนร่วมของสตรีในระบบเศรษฐกิจ

3.3 ผลการดำเนินการที่สำคัญของเอเปค

3.3.1 การส่งเสริมการค้า การลงทุนในภูมิภาค/การบรรลุเป้าหมายโบกอร์

เอเปคเป็นกลุ่มความร่วมมือทางเศรษฐกิจที่มีพลวัตของการเจริญเติบโตสูงมาก กลุ่มหนึ่งของโลก ปัจจุบันเอเปคมีสมาชิก 21 เขตเศรษฐกิจคือ ออสเตรเลีย บรูไนดารุสซาลาม แคนาดา ชิลี จีน ฮองกง อินโดนีเซีย ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ มาเลเซีย เม็กซิโก นิวซีแลนด์ ปาปัวนิวกินี เปรู ฟิลิปปินส์ รัสเซีย สิงคโปร์ จีนไทเป ไทย สหรัฐอเมริกา และเวียดนาม มีประชากรรวมมากกว่า 2.8 พันล้านคน (ประมาณร้อยละ 40 ของประชากรโลก) และมีผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติมากกว่า 42 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐฯ (ประมาณร้อยละ 57 ของโลก) มูลค่าการค้ารวมกันของเอเปคคิดเป็นสัดส่วนประมาณร้อยละ 47 ของมูลค่าการค้ารวมของโลกโดยมูลค่าการส่งออกและนำเข้าของเอเปคในปี พ.ศ. 2555 คิดเป็นมูลค่า 6.2 และ 6.5 ล้านล้านเหรียญสหรัฐตามลำดับการส่งออกบริการของเอเปคมีมูลค่ามากกว่า 1.2 ล้านล้านเหรียญสหรัฐส่วนมูลค่าการนำเข้าก็เกือบ 1.2 ล้านล้านเหรียญสหรัฐการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ (FDI Inflow) มายังภูมิภาคเอเปคมีมูลค่า 700 พันล้านเหรียญสหรัฐขณะที่ FDI Outflow มีมูลค่า 662 พันล้านเหรียญสหรัฐทั้งนี้เอเปคมีการค้ากันเองภายในกลุ่มร้อยละ 70 และการค้าออกกลุ่มร้อยละ 30

APEC Policy Support Unit ได้ระบุไว้ในรายงานความคืบหน้าต่อการบรรลุเป้าหมายโบกอร์ ซึ่งกำหนดให้สมาชิกที่พัฒนาแล้วดำเนินการเปิดเสรีทางการค้าการลงทุนภายในปี 2553 (2010) และสมาชิกกำลังพัฒนาภายในปี 2563 (2020) ประจำปี 2557 ว่า เอเปคได้ประสบความสำเร็จพอสมควร และมีความก้าวหน้าอย่างมากในการลดอัตราภาษีศุลกากรแบบ MFN จากร้อยละ

16.9 เหลือร้อยละ 5.7 ตั้งแต่ปี 2532 จนถึงปี 2555 ทั้งนี้ การเปิดเสรีการค้า FTAs/RTAs ของเขตสมาชิกต่างๆ เป็นปัจจัยที่มีผลสำคัญต่อการลดอัตราภาษีศุลกากรเป็นอย่างมาก ณ ปัจจุบัน สมาชิกเอเปค ได้ทำความตกลงการค้าเสรี FTAs/RTAs ระหว่างไปแล้ว 151 ฉบับ ซึ่งมีผลบังคับใช้แล้ว 142 ฉบับ อย่างไรก็ตาม สมาชิกเอเปคต่างๆ โดยเฉพาะเขตเศรษฐกิจที่กำลังพัฒนา ยังต้องพยายามดำเนินการต่อไปอย่างต่อเนื่อง เพื่อบรรลุเป้าหมายโบกอร์ (สำนักเลขาธิการเอเปค: APEC Secretariat)

ทั้งนี้ ผู้เขียนเห็นว่า การบรรลุเป้าหมายโบกอร์ของเอเปค ในระยะเวลาที่กำหนด ยังคงเป็นประเด็นที่ท้าทายสมาชิกเอเปคทั้งหมด และมีความเป็นไปได้สูงที่เอเปคจะไม่บรรลุเป้าหมายโบกอร์ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์ และความน่าเชื่อถือของเอเปค ดังนั้น เอเปค จึงให้ความสำคัญกับประเด็นการยกระดับการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจในภูมิภาค (Regional Economic Integration-REI)

3.3.2 ประโยชน์ที่ไทยได้รับจากเอเปค

การดำเนินการต่างๆ ของไทยในกรอบเอเปค เป็นไปในลักษณะที่ค่อนข้างระมัดระวัง เนื่องจากความแตกต่าง และความขัดแย้ง ในประเด็นของการพัฒนาของระบบการค้า การลงทุนของสมาชิกเอเปค และความแตกต่างของนโยบายและผลประโยชน์ ทั้งระหว่างเขตเศรษฐกิจที่ใหญ่กว่ากับเขตเศรษฐกิจที่เล็กกว่า และข้อขัดแย้งระหว่างผลประโยชน์ของเขตเศรษฐกิจที่พัฒนาแล้วกับเขตเศรษฐกิจที่กำลังพัฒนา

ไทยได้เล็งเห็นถึงประโยชน์ของการเปิดเสรีทางการค้า การลงทุน แต่อย่างไรก็ตาม ไทยยังมีข้อจำกัดในด้านการพัฒนาระบบและกฎเกณฑ์การค้าภายใน ดังนั้น การดำเนินการต่างๆ ของไทย ในกรอบเอเปค จึงจำเป็นต้องร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับเขตสมาชิกอื่นๆ ที่มีระดับการพัฒนาใกล้เคียงกับไทย ซึ่งก็คือเขตเศรษฐกิจ ASEAN ในเอเปค คือ บรูไน มาเลเซีย อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ เวียดนาม เพื่อไม่ให้ถูกครอบงำโดยเขตเศรษฐกิจที่ใหญ่กว่า และที่มีระดับการพัฒนาสูงกว่า (มรกต ศรีสวัสดิ์, รองอธิบดี, สัมภาษณ์)

หน่วยงานหลักของไทยที่มีบทบาทกำหนดนโยบาย และทำที่ต่างๆ ของไทยในเอเปค คือกระทรวงการต่างประเทศ โดยกรมเศรษฐกิจระหว่างประเทศ และกระทรวงพาณิชย์โดยกรมเจรจาระหว่างประเทศ โดยกระทรวงการต่างประเทศทำหน้าที่ผู้ประสานงานหลักในภาพรวม และกำกับดูแลประเด็นต่างๆ ภายใต้คณะกรรมการว่าด้วยความร่วมมือทางเศรษฐกิจและวิชาการ (Steering Committee on Economic and Technical Cooperation-ECOTECH) และกระทรวงพาณิชย์ กำกับดูแลประเด็นต่างๆ ภายใต้คณะกรรมการคณะกรรมการด้านการค้าและการลงทุน (Committee on Trade and Investment-CTI)

ในส่วนของ ECOTECH ไทยได้ประโยชน์จากการเข้าร่วมเป็นสมาชิกเอเปคเป็นอย่างมาก โดยไทยมีส่วนร่วมในการประชุมทุกระดับ ตั้งแต่ระดับผู้นำ รัฐมนตรี เจ้าหน้าที่อาวุโส ตลอดจนการประชุมระดับเจ้าหน้าที่เชี่ยวชาญในกรอบความร่วมมือสาขาต่างๆ ซึ่งเป็นโอกาสให้ไทยเข้าไปผลักดันและร่วมกำหนดทิศทางความร่วมมือของเอเปคให้สอดคล้องกับนโยบายของไทย ผลประโยชน์ที่ไทยได้รับแบ่งเป็น 2 ระดับคือ

3.3.2.1 ระดับระหว่างประเทศ

เอเปคเป็นกรอบความร่วมมือระดับภูมิภาคที่มีความสำคัญมาก นอกเหนือจากกรอบอาเซียน เนื่องจากเอเปคส่งเสริมความร่วมมือในระดับภูมิภาค และอนุภูมิภาคที่สามารถตอบสนองกับภาวะเศรษฐกิจโลกในยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งสมาชิกจำเป็นต้องปรับตัวทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วและทันท่วงที เพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงและความท้าทายในรูปแบบใหม่ ไทยได้ใช้เวทีเอเปคในการเพิ่มอำนาจต่อรองทางเศรษฐกิจในองค์การการค้าโลก เนื่องจากไทยเป็นเขตเศรษฐกิจขนาดกลาง ดังนั้น การผลักดันข้อเสนอร่วมกับพันธมิตรที่เข้มแข็งทางเศรษฐกิจจึงส่งผลให้เสียงของไทยมีน้ำหนักมากขึ้นในกรอบการเจรจาพหุภาคี นอกจากนี้ เวทีเอเปคได้ช่วยให้ไทยได้มีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการร่วมมือทางเศรษฐกิจในระดับโลกอีกด้วย

3.3.2.2 ระดับภายในประเทศ

ภาคธุรกิจ การเปิดเสรีและการอำนวยความสะดวกทางการค้าในภูมิภาค ได้ส่งผลให้การค้าระหว่างประเทศขยายตัวขึ้น นักธุรกิจสามารถเข้าไปมีบทบาทในเอเปค ผ่านสภาที่ปรึกษาทางธุรกิจ (APEC Business Advisory Council-ABAC) เพื่อผลักดันความต้องการและร้องขอการสนับสนุนจากภาครัฐ ตัวอย่างคือการอำนวยความสะดวกแก่นักธุรกิจเอเปคในการเดินทางเพื่อไปติดต่อธุรกิจระหว่างเขตเศรษฐกิจเอเปค ผ่านโครงการ APEC Business Travel Card นอกจากนี้ ไทยได้รับประโยชน์จากคณะทำงานด้านวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SME Working Group) ประเด็นห่วงโซ่คุณค่าโลก (Global Value Chain) และการขยายตัวของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ผ่านคณะทำงานด้านการท่องเที่ยว (Tourism Working Group)

ภาคการเกษตร เอเปคให้ความสำคัญกับการพัฒนาภาคเกษตร และมีคณะทำงานที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรหลายคณะ อาทิ คณะทำงานด้านความร่วมมือทางวิชาการ การเกษตร (Agricultural Technical Cooperation Working Group) เวทีหารือระดับสูงด้านนโยบายเทคโนโลยีชีวภาพทางการเกษตร (High Level Policy Dialogue on Agricultural Biotechnology) คณะทำงานด้านมหาสมุทรและการประมง (Ocean and Fisheries Working Group) นอกจากนี้ เอเปคก็ให้ความสำคัญกับประเด็นความมั่นคงทางอาหารเป็นอย่างยิ่ง โดยได้มีการจัดตั้งเวที Policy Partnership on Food Security ขึ้นเมื่อปี 2555 ซึ่งไทยก็ได้ใช้เวทีนี้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ และผลักดันประเด็นทางการเกษตร และความมั่นคงทางอาหาร มาโดยตลอด นอกจากนี้ ไทยก็มีบทบาทสำคัญในสาขาความร่วมมือที่มุ่งเน้นให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น อาทิ ความมั่นคง สาธารณสุข การต่อต้านการก่อการร้าย การเตรียมการเพื่อรองรับภัยพิบัติทางธรรมชาติ การพัฒนาระบบคมนาคม เป็นต้น

3.3.3 การเปิดเสรีทางการค้าในเอเชีย-แปซิฟิก/ การจัดทำเขตเสรีทางการค้าในเอเชีย-แปซิฟิก (FTAAP)

ถึงแม้ว่าเอเปค ได้มีความพยายามที่จะเปิดเสรีทางการค้าอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม ความล่าช้าในการดำเนินการ ประกอบกับความไม่แน่นอนของการเจรจาอบโตฮา ส่งผลให้ สภาที่ปรึกษาทางธุรกิจของเอเปค (APEC Business Advisory Council: ABAC) ได้เสนอให้สมาชิกเอเปคมีการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจในภูมิภาค (Regional Economic Integration: REI) รวมถึงการพิจารณาความเป็นไปได้ในการจัดทำเขตการค้าเสรีเอเชีย-แปซิฟิก (Free Trade Area of the Asia-

Pacific: FTAAP) เมื่อปี 2004 ซึ่ง ประชุมผู้นำได้เห็นชอบให้กำหนดให้ FTAAP เป็นเป้าหมายระยะยาว และได้สั่งการให้เจ้าหน้าที่อาวุโสเอเปคดำเนินตามข้อเสนอของ ABAC

ประเด็นการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจในภูมิภาค (Regional Economic Integration-REI) เป็นประเด็นสำคัญและเป้าหมายระยะยาวของเอเปคควบคู่ไปกับการดำเนินการตามเป้าหมายโบกอร์ซึ่งสนับสนุนการเปิดเสรีทางการค้าและการลงทุนโดยเป็นหนึ่งในหัวข้อหลัก (priority) สำหรับการประชุมเอเปคอย่างต่อเนื่องนับตั้งแต่ปี 2552 (สิงคโปร์) 2553 (ญี่ปุ่น) 2554 (สหรัฐฯ) 2555 (รัสเซีย) และ 2557 (จีน)

ที่ประชุมผู้นำ ครั้งที่ 18 ณ นครโยโกฮามา ในเดือนพฤศจิกายน 2553 ได้เห็นชอบให้เอเปคทำหน้าที่เป็นผู้บ่มเพาะ (incubator) การจัดทำ FTAAP นอกกรอบเอเปคโดยเห็นว่าเอเปคควรยึดมั่นในหลักการที่เน้นความร่วมมือแบบไม่ผูกพัน (non-binding) และเป็นไปโดยสมัครใจ (voluntary) ไว้และใช้ความตกลงที่มีอยู่แล้วเป็นพื้นฐานอาทιαเซียน+3 (EAFTA) อาเซียน+6 (CEPEA) หรือ Trans-Pacific Partnership (TPP) ทั้งนี้เอเปคมองว่า FTAAP ควรเป็นความตกลงการค้าเสรีรูปแบบใหม่ (next generation FTA) ที่ครอบคลุมมีคุณภาพสูงและสามารถลดอุปสรรคทางการค้าทั้งที่พรมแดนหลังพรมแดนและข้ามพรมแดน

ในการประชุมผู้นำ ครั้งที่ 20 ณ นครวลาดิวอสต็อก รัสเซีย เมื่อปี 2555 ผู้นำเขตเศรษฐกิจญี่ปุ่นและสิงคโปร์ได้เริ่มกล่าวถึง Regional Comprehensive Economic Partnership (RCEP) ว่าน่าจะสามารถเป็นอีกหนึ่งความตกลงพื้นฐานที่จะนำไปสู่ FTAAP ได้

จีนในฐานะเจ้าภาพจัดการประชุมเอเปคประจำปี 2557 ได้ผลักดันให้เอเปคดำเนินการเพื่อบรรลุ FTAAP อย่างจริงจัง โดยที่ประชุมผู้นำ ครั้งที่ 22 ณ กรุงปักกิ่ง เมื่อเดือนพฤศจิกายน 2557 ได้รับรองเอกสาร The Beijing Roadmap for APEC's Contribution to the Realization of the FTAAP ซึ่งกำหนดแนวทางดำเนินการได้แก่ (1) ทำการศึกษาร่วมทางยุทธศาสตร์ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการบรรลุ FTAAP (Collective strategic study on issues related to the realization of the FTAAP) (2) สานต่อการทำงานของกลไกการแบ่งปันข้อมูล RTAs/FTAs เอเปค (APEC Information Sharing Mechanism on RTAs/FTAs) เพื่อเสริมสร้างความโปร่งใส (3) สานต่อการค้าเนินกิจกรรมเสริมสร้างขีดความสามารถภายใต้ Action Plan Framework of the 2nd Capacity Building Needs Initiative (2nd CBNI) (4) เร่งการเปิดเสรีและอำนวยความสะดวกทางการค้าทั้งที่พรมแดนข้ามพรมแดนและหลังพรมแดนและ (5) เสริมสร้างการมีส่วนร่วมของภาคธุรกิจผ่านสภาที่ปรึกษาทางธุรกิจเอเปคและช่องทางอื่นๆ

สถานะล่าสุดของการดำเนินการไปสู่การจัดตั้งเขตการค้าเสรีเอเชีย-แปซิฟิก (FTAAP) คือ ที่ประชุมระดับเจ้าหน้าที่อาวุโส ครั้งที่ 2 ประจำปี 2558 ได้รับรอง Terms of Reference (ToR) ของการจัดทำการศึกษาเชิงยุทธศาสตร์ (Collective Strategic Study) ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการจัดตั้ง FTAAP โดยจีนและสหรัฐฯ เป็นผู้จัดทำเอกสาร ToR และจะเป็นประธานร่วมของคณะทำงานเฉพาะกิจเพื่อรับผิดชอบในการจัดทำการศึกษา ทั้งนี้ เอกสาร ToR ได้กำหนดให้มีการจัดตั้ง core drafting group เพื่อยกร่างเนื้อหาการศึกษา และมีเขตเศรษฐกิจที่ได้แสดงความสนใจเข้าร่วมยกร่างคือ จีน สหรัฐฯ ออสเตรเลีย แคนาดา ซิลิ เกาหลีใต้ รัสเซีย สิงคโปร์ นิวซีแลนด์ จีนไทเป เปรู และเวียดนาม โดยญี่ปุ่นอาจเข้าร่วมด้วย

ในส่วนของไทยนั้น ไทยได้มีบทบาทอย่างแข็งขันในการพิจารณา ToR และเมื่อได้ ToR ได้รับการรับรองจากที่ประชุมฯ แล้ว ไทยได้ตัดสินใจไม่เข้าร่วมในการยกเว้นเนื้อหาการศึกษา เพื่อที่จะได้สามารถให้ความเห็นต่อร่างผลการศึกษาคณะทำงานเฉพาะกิจได้อย่างเป็นกลาง (กรมเศรษฐกิจระหว่างประเทศ)

3.3.4 กรอบการเจรจาความตกลงการค้า ASEAN + 3 ASEAN + 6 (RCEP) และ TPP: ช่องทางสู่การบรรลุเขตการค้าเสรีในเอเชีย-แปซิฟิก (Free Trade Area of Asia-Pacific)

ความตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจระดับภูมิภาค (Regional Comprehensive Economic Partnership-RCEP) มีพัฒนาการมาจากการขยายการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจกับประเทศภาคีความตกลงเขตการค้าเสรีกับอาเซียน (ASEAN FTA+ 1) ซึ่งเป็นผลมาจาก (1) เป้าหมายหลัก 1 ใน 4 ของการรวมตัวเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนคือการบูรณาการเข้ากับเศรษฐกิจโลก (2) การผลักดันของประเทศภาคี FTAs กับอาเซียนโดยเฉพาะอย่างยิ่ง จีนและญี่ปุ่น ซึ่งตระหนักถึงการผลักดันของสหรัฐฯ ที่มีบทบาทนำในการเจรจาทำความตกลง TPP (Trans Pacific Strategic Partnership Agreement) ร่วมกับประเทศสมาชิกอื่นๆ ของเอเปค รวมเป็น 9 ประเทศ (สหรัฐฯ ซิลิเปรู สิงคโปร์ บรูไน เวียดนาม มาเลเซีย ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์) ตั้งแต่เดือนมีนาคม 2553 (3) อาเซียนต้องการรักษาบทบาทความเป็นแกนกลางของอาเซียน (ASEAN Centrality)

เมื่อเดือนสิงหาคม 2554 ในการประชุมรัฐมนตรีเศรษฐกิจอาเซียน (AEM) ครั้งที่ 43 ที่ประชุมเห็นพ้องกัน ที่จะรักษาบทบาทความเป็นแกนกลางของอาเซียน (ASEAN Centrality) ในการขับเคลื่อนการค้าและการเจรจา โดยอาเซียนจะจัดทำกรอบแนวทางและ Template เพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับการเจรจา RCEP

ในระหว่างการประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ 21 เมื่อเดือนพฤศจิกายน 2555 ณ กรุงพนมเปญ ผู้นำอาเซียนและประเทศคู่เจรจาทั้ง 6 ประเทศ ได้ออกร่างปฏิญญาร่วมว่าด้วยการประกาศการเริ่มเจรจา RCEP โดยประกาศเริ่มการเจรจา RCEP อย่างเป็นทางการในปี 2556 และตั้งเป้าหมายที่จะสรุปผลการเจรจาภายในปี 2558 โดยจะมีการเจรจาเฉพาะกับประเทศที่มี FTA กับอาเซียนแล้วเท่านั้น ได้แก่ จีน เกาหลีใต้ ญี่ปุ่น อินเดีย ออสเตรเลีย และนิวซีแลนด์ โดยใช้ FTA+1 เป็นพื้นฐานในการเจรจา และพัฒนาให้ครอบคลุมทุกมิติด้านการค้า และประเด็นปัจจุบันที่เกี่ยวข้องกับการค้าระหว่างประเทศ เช่น ทรัพย์สินทางปัญญา การระงับข้อพิพาท ฯลฯ เพื่อให้การรวมตัวในภูมิภาคโดยมีอาเซียนเป็นแกนกลางมีประสิทธิภาพและมีศักยภาพในการแข่งขันมากขึ้น

ความตกลงหุ้นส่วนยุทธศาสตร์ทางเศรษฐกิจภาคพื้นแปซิฟิก (Trans-Pacific Partnership-TPP) เป็นกรอบเจรจาการค้าเสรีแบบพหุภาคี เดิมใช้ชื่อว่า ความตกลงหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจข้ามแปซิฟิก (Trans-Pacific Strategic Economic Partnership Agreements) หรือเรียกว่ากรอบความร่วมมือ P4 อันประกอบไปด้วยสมาชิก 4 ประเทศซึ่งมีขนาดเศรษฐกิจภายในประเทศค่อนข้างเล็ก ได้แก่ ซิลิ สิงคโปร์ นิวซีแลนด์ และบรูไน TPP เป็นข้อตกลงการค้าแรกที่เชื่อม 3 ทวีปในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิกเข้าไว้ด้วยกันคือ เอเชีย ออสเตรเลีย และอเมริกา ได้กรอบข้อตกลง TPP (P4 เดิม) ถูกพัฒนาขึ้นเพื่อให้เป็นกรอบข้อตกลงที่มีขอบเขตกว้างและมีความลึกในระดับของการเปิดเสรี TPP จึงเป็น FTA ที่ครอบคลุมเกือบทุกสาขาทั้งในเรื่องการค้าสินค้าการค้าภาคบริการ การลงทุนทรัพย์สินทางปัญญา การจัดซื้อจัดจ้างของภาครัฐ นโยบายการแข่งขัน รวมถึงการ

เชื่อมโยงการค้า กับมาตรฐานแรงงานและสิ่งแวดล้อม ประเทศสมาชิก P4 สามารถสรุปผลการเจรจา และลงนามความตกลงเมื่อปี 2005 และมีผลบังคับใช้ในปี 2006 โดยภายใต้ความตกลงฯ สินค้าร้อยละ 90 จะได้รับการลดภาษีเป็น 0 ทันทีส่วนสินค้าที่เหลือนิวซีแลนด์และบรูไนจะลดภาษีเป็น 0 ภายในปี 2015 และชิลีจะลดภาษีเป็น 0 ในปี 2017

ต่อมาในปี 2551 สหรัฐฯ ได้เข้าร่วมการเจรจาตกลงการค้าเสรีกับสมาชิก P4 โดยต้องการให้มีกรอบการเจรจาที่ครอบคลุม (comprehensive negotiations) และได้เชิญประเทศอื่นๆ เข้าร่วมด้วยคือ ออสเตรเลีย มาเลเซีย เวียดนาม เม็กซิโก แคนาดา และล่าสุดคือญี่ปุ่น สรุปแล้ว ณ ปัจจุบัน TPP มีสมาชิกรวม 12 ประเทศคือ สหรัฐฯ ชิลี เปรู ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ สิงคโปร์ บรูไน มาเลเซีย เวียดนาม แคนาดา เม็กซิโก และญี่ปุ่น มีมูลค่าผลิตภัณฑ์รวม (GDP) 27.52 ล้านล้าน ดอลลาร์สหรัฐฯ หรือร้อยละ 37 ของมูลค่าผลิตภัณฑ์รวมของโลก (World GDP) โดยมีสหรัฐฯ และ ญี่ปุ่น เป็นประเทศที่มีขนาดใหญ่เป็นอันดับ 1 และ 3 ของโลก ประเทศสมาชิก TPP มีประชากรรวม ประมาณ 790 ล้านคนหรือร้อยละ 11 ของประชากรโลก

ในปี 2555 มูลค่าการค้ารวมระหว่างไทยกับประเทศ TPP มีประมาณ 1.87 แสนล้าน ดอลลาร์สหรัฐฯ หรือร้อยละ 39.12 ของมูลค่าการค้ารวมของไทย โดยไทยส่งออกไปยังประเทศ สมาชิก TPP คิดเป็นมูลค่า 9.14 หมื่นล้านดอลลาร์สหรัฐฯ หรือร้อยละ 40 ของการส่งออก และไทย นำเข้าสินค้ามูลค่า 1.63 แสนล้านดอลลาร์สหรัฐฯ หรือร้อยละ 65 ของการนำเข้าสินค้าโลก ทำให้ไทย ขาดดุลการค้าประเทศ TPP อยู่ 7.1 หมื่นล้านดอลลาร์สหรัฐฯ (กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์)

3.3.5 ข้อเปรียบเทียบระหว่างกรอบการเจรจา TPP และ RCEP: ผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้น

Petri and Plummer (2012) และ Petri and Ali Abdul-Raheem (2014) ได้ ทำการศึกษาและ เปรียบเทียบผลกระทบของการเปิดเสรีทางการค้า จากความตกลง RCEP และ TPP โดยใช้โมเดล CGE (Computer Generated Equilibrium) มาวิเคราะห์ โดยใช้สันนิษฐานว่า เมื่อ กรอบความตกลงทางการค้า RCEP และ TPP มีผลบังคับใช้แล้ว จะสามารถคาดการณ์ได้ว่า จะส่งผลต่อ รายได้รวม มูลค่าการค้า อัตราการเจริญเติบโตของผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศสมาชิก และดัชนี การค้าอื่นๆ ได้เท่าใดและอย่างไร โดยใช้สถิติการค้าจากประเทศสมาชิกของความตกลงการค้าเสรี ระหว่าง ASEAN และ อเมริกาเหนือต่างๆ รวมทั้ง TPP และ RCEP ซึ่งรวมอินเดีย เป็นพื้นฐาน การศึกษา ซึ่งได้ข้อสรุปว่า

กรอบ TPP น่าจะมีส่วนเพิ่มรายได้รวมของโลก (Global Income) ระหว่าง 233 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ถึง 2.3 ล้านล้านสหรัฐฯ ให้แก่สมาชิก FTAAP ที่รวมอินเดียเข้าด้วย และจะ ส่งผลให้ผลิตภัณฑ์มวลรวมโลก World GDP เพิ่มขึ้นร้อยละ 2 และผลประโยชน์ส่วนมากจะตกอยู่ที่ จีน อินเดีย ญี่ปุ่น และสหรัฐฯ ในส่วนของ ASEAN แล้ว Petri and Plummer พบว่า กรอบความตกลงฯ TPP จะมีผลประโยชน์ พอประมาณ (modest) แต่สมาชิก ASEAN4 ประเทศที่เป็นสมาชิก TPP แล้ว ก็จะได้รับประโยชน์อย่างมาก อย่างไรก็ตาม บทวิจัยของ Petri and Plummer คาดการณ์ว่า หาก สมาชิก ASEAN ทั้งหมด (ยกเว้น ลาว และกัมพูชา) เข้าร่วม TPP แล้วก็จะอาจสร้างรายได้รวมทั้งหมด

ประมาณ 218 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ หรือ ร้อยละ 6 ของ GDP ซึ่งจะสูงกว่ากรอบ RCEP ซึ่งคาดว่าจะสร้างรายได้รวมประมาณ 78 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ หรือร้อยละ 2 ของ GDP

Petri (2013) สรุปว่า กรอบความตกลง TPP น่าจะมีความได้เปรียบมากกว่ากรอบ RCEP เนื่องด้วยสาเหตุหลักสองประการคือ

1) TPP เป็นความตกลงที่มุ่งเน้นการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจที่ลึก โดยสมาชิกต้องดำเนินมาตรการต่างๆ ในการเปิดเสรีทางการค้า การลงทุน อย่างเข้มข้น ซึ่งจะส่งผลให้สมาชิกสามารถเพิ่มประสิทธิภาพให้แก่ระบบการค้าการลงทุนของตนได้อย่างมาก (efficiency gains)

2) กรอบ TPP จะเป็นโอกาสให้สมาชิก ได้รับสิทธิประโยชน์ในการเข้าสู่ตลาดใหม่ๆ โดยเฉพาะเขตการค้าเสรีอเมริกาเหนือ (North American Free Trade Agreement-NAFTA)

Petri and Plummer เห็นว่า สมาชิก RCEP จะต้องเจรจาให้ครอบคลุมประเด็นการค้าต่างๆ ที่เข้มข้น และลึกมากยิ่งขึ้น สมาชิกจะต้องแสดงความมุ่งมั่นอย่างเต็มที่ที่จะบรรลุการเจรจาภายในเวลาที่กำหนด และข้อตกลงต้องรวมถึงข้อบททางการค้าที่เข้มงวดมากขึ้น จึงจะแข่งขันกับ TPP ได้นอกจากนี้ Petri and Plummer ได้สรุปว่า FTAAP ที่รวมอินเดียด้วย จะก่อให้เกิดประโยชน์ทางการค้า การลงทุน ให้กับไทย และสมาชิก ASEAN อื่นๆ ได้ไม่มากเมื่อเทียบกับ TPP เนื่องจาก FTAAP และอินเดีย มีตัวแปรสำคัญคือ จีน และอินเดีย ซึ่งจะทำให้ประเทศทั้งสองได้รับสิทธิทางการค้าการลงทุน เท่ากับประเทศ ASEAN ในตลาดอเมริกา

รายงานจากสถาบันบัณฑิตบริหารธุรกิจ ศศินทร์ แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เรื่องโครงการศึกษาความเป็นไปได้ในการจัดทำเขตการค้าเสรีในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก (พ.ศ. 2555) ได้วิเคราะห์ข้อเปรียบเทียบระหว่างความตกลง ASEAN + 3 (EAFTA) ASEAN + 6 (CEPEA) และ Trans-Pacific Partnership (TPP) และผลกระทบต่อไทยสรุปได้ว่า การใช้ Platform ในการพัฒนาสู่ FTAAP ที่ต่างกันมี จะมีผลดีและผลเสียต่อประเทศไทยแตกต่างกัน

ในระยะสั้นแล้ว กรอบความตกลง ASEAN + รวมทั้ง RCEP จะมีผลดีต่อไทยมากกว่ากรอบความตกลง TPP เนื่องจากกรอบความตกลง ASEAN + มีขอบเขตที่สอดคล้องกับการพัฒนาประเทศไทย และยังคงมีความยืดหยุ่น และเปิดโอกาส ให้ไทยสามารถดำเนินนโยบายเพื่อคุ้มครอง และพัฒนาภาคอุตสาหกรรม และภาคสาขาอื่นๆ ได้มากกว่ากรอบ TPP หากกรอบความตกลง TPP ถูกใช้เป็นฐานพัฒนาสู่ FTAAP แล้ว การเข้าร่วมกรอบความตกลง TPP ของไทยจะทำให้เกิดผลดีในด้านการมีโอกาสได้ร่วมเจรจากำหนดกรอบความตกลงที่สอดคล้องและเหมาะสมกับระดับการพัฒนาของประเทศไทย รวมถึงโอกาสที่จะได้เข้าถึงตลาดสหรัฐอเมริกาได้มากกว่าประเทศอื่นๆ ที่ไม่เข้าร่วม อย่างไรก็ตามผลเสียก็คือ การที่ไทยต้องเร่งเปิดเสรีการค้าในสาขาที่ยังขาดความพร้อมเช่น สาขาการบริการและการลงทุนและอาจส่งผลให้ประเทศที่สนับสนุนการใช้ฐาน ASEAN+ (เช่น ญี่ปุ่น และจีน) ลดความสำคัญในด้านการเป็นพันธมิตรทางการค้า

ในกรณีที่กรอบความตกลง ASEAN+ (หรือ RCEP) ถูกใช้เป็นฐานพัฒนาสู่ FTAAP จะก่อให้เกิดผลดีต่อประเทศไทยหลายประการคือการทำให้ประเทศไทยมีอำนาจต่อรองสูงในฐานะเขตเศรษฐกิจอาเซียนที่มีเศรษฐกิจขนาดใหญ่อื่นๆ คือ จีนและญี่ปุ่น (กรณี ASEAN+3) และอินเดียบอกออสเตรเลีย (กรณี ASEAN+3) มาช่วยคานอิทธิพลของประเทศที่มีขนาดใหญ่ (เช่น สหรัฐอเมริกาและจีน) อย่างไรก็ตามการเข้าร่วมหรือผลักดันให้กรอบความตกลง ASEAN+ เป็นฐาน

พัฒนาสู่ FTAAP อาจก่อให้เกิดผลลบต่อไทยโดยไทยอาจต้องสูญเสียส่วนแบ่งตลาดให้กับประเทศกลุ่ม CLMV ที่ได้รับเงื่อนไขการเปิดเสรีที่พิเศษกว่าและไทยอาจมีแนวโน้มถูกลดระดับความสำคัญในด้านการให้ความร่วมมือทางการค้าและการลงทุนจากประเทศนอกกลุ่มเช่นประเทศสหรัฐอเมริกา

3.4 จุดเด่นของเอเปค

เอเปคเป็นกรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจในภูมิภาคที่มีเอกลักษณ์ และมีพัฒนาการที่ก้าวหน้าไปมาก นับได้ว่าเป็นการรวมตัวในระดับภูมิภาคที่มี relevance สูง โดยมีความโดดเด่นดังนี้

1) เอเปคมี visibility สูงมาก เนื่องจากเป็นเวทีระดับโลกที่ผู้นำทั้งหลายมาพบปะกันปีละครั้ง เพื่อกำหนดทิศทางความร่วมมือเพื่อพัฒนาระบบการค้า การลงทุน ในอนาคต เพื่อผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจให้แก่ประชาชนในภูมิภาค และเป็นเวทีที่เอื้อต่อการพบปะเจรจันอกรอบระหว่างผู้นำเขตเศรษฐกิจต่างๆ ทั้งในประเด็นการเมืองระหว่างประเทศ และประเด็นอื่นๆ ตามสถานการณ์ของโลก

2) เอเปคได้มีบทบาทสำคัญในฐานะผู้บ่มเพาะ (incubator) แนวคิดใหม่ในประเด็นเศรษฐกิจระหว่างประเทศ การกำหนดมาตรฐานทางการค้าใหม่ๆ รวมทั้งการกำหนดทิศทางของการค้าระหว่างประเทศในอนาคตๆ ที่เขตเศรษฐกิจสมาชิกสามารถใช้โอกาส ศึกษาแนวคิดนั้นๆ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาปรับตัวภายใน เพื่อสามารถรองรับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นได้

3) เป็นเวทีที่มีความยืดหยุ่น และไม่มีข้อผูกมัด (non-binding) ดังนั้น เขตเศรษฐกิจสมาชิกสามารถดำเนินการเพื่อนำไปสู่การเปิดเสรีทางการค้า การลงทุน ตามสภาพความพร้อมของแต่ละสมาชิก ซึ่งสามารถทำให้เอเปคยังคงอยู่ได้ ถึงแม้ว่าจะมีช่องว่างระหว่างการพัฒนาระหว่างเขตเศรษฐกิจสมาชิกด้วยกัน

4) เอเปคให้ความสำคัญกับประเด็นการสร้างสมรรถภาพ (capacity building) ให้แก่เขตเศรษฐกิจสมาชิกที่กำลังพัฒนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างมากต่อไทย และเขตเศรษฐกิจกำลังพัฒนา

5) เป็นองค์กรที่มีให้ความสำคัญกับการแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นระหว่างภาคเอกชน และภาครัฐ และทั้งสองภาคสามารถทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพเพื่ออำนวยความสะดวกการทำธุรกิจระหว่างภาคธุรกิจภูมิภาค รวมไปถึงการส่งเสริมการเชื่อมโยงในระดับประชาชน โดยยกตัวอย่างจากความสำเร็จของ APEC Business Travel Card ซึ่งเป็นตัวอย่างของความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนของเอเปค ซึ่งได้ส่งประโยชน์ในการส่งเสริม และอำนวยความสะดวกให้แก่ภาคธุรกิจ

3.5 ปัญหา/อุปสรรคของเอเปค

แม้ว่าเอเปคได้พัฒนาไปสู่การเป็นองค์กรที่มี Relevance ต่อการค้าการลงทุน และการอำนวยความสะดวกในการทำธุรกิจในภูมิภาค เอเปคยังคงประสบปัญหาท้าทายอื่นๆ ดังนี้

1) เอเปคเป็นองค์กรที่ขับเคลื่อนโดยเขตเศรษฐกิจสมาชิกโดยตรง ดังนั้น ในความเป็นจริงแล้วการขับเคลื่อนกระบวนการต่างๆ และการกำหนดท่าที มักขึ้นอยู่กับผลประโยชน์ของเขตเศรษฐกิจนั้นๆ เป็นหลัก อาทิ เขตเศรษฐกิจสมาชิกที่พัฒนาแล้ว มักให้ความสำคัญกับประเด็นการเปิดเสรีทางการค้า การลงทุน ในสาขาที่เป็นประโยชน์ต่อตนเอง อาทิ การเปิดเสรีทางสาขาภาคบริการ

การปรับกฎเกณฑ์ทางการค้าต่างๆ ที่จะเอื้อประโยชน์ในการเข้าตลาด การใช้มาตรฐานอื่นๆ ในการกำหนดกรอบการหารือ โดยมักอ้างถึงความจำเป็นเร่งด่วน มากกว่าเขตเศรษฐกิจสมาชิกที่กำลังพัฒนา

2) กระบวนการดำเนินการแบบฉันทามติ ซึ่งทำให้ความล่าช้าในการตัดสินใจ เนื่องจากต้องได้รับความเห็นชอบเป็นเอกฉันท์จากสมาชิก ซึ่งเป็นกระบวนการที่ใช้เวลา และในบางโอกาสก็เป็นปัจจัยที่ถ่วงพัฒนาการของเอเปค ทำให้เอเปคไม่สามารถมีพัฒนาการที่รวดเร็ว สอดคล้องกับสถานการณ์โลกในปัจจุบัน

3) การที่ เอเปค เป็นกรอบความร่วมมือที่ไม่มีข้อผูกมัด (non-binding) ได้ส่งผลให้การเปิดเสรีทางการค้าการลงทุนที่ยังไม่สามารถส่งผลที่เป็นรูปธรรมเท่าที่ควร ซึ่งมีผลกระทบต่อความน่าเชื่อถือและความสำคัญของเอเปค

4) เอเปคนั้นถูกกำหนดให้เป็นองค์กรที่หลวม (loose) และ APEC Secretariat ไม่ได้ได้รับ mandate ให้เป็นผู้กำกับดูแล และขับเคลื่อนเอเปคโดยตรง นอกจากนี้ เจ้าหน้าที่ program director ซึ่งดูแลคณะกรรมการต่างๆ มากกว่า 40 คณะ ต่างประกอบด้วยนักการทูต หรือ เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานด้านการค้า ที่เขตเศรษฐกิจสมาชิกส่งไปประจำการในลักษณะ second-ment ซึ่งมีความเชี่ยวชาญที่หลากหลาย และในบางกรณีอาจไม่สอดคล้องโดยตรงกับงานที่ได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบดูแล ถึงแม้ว่า ขณะนี้ APEC Secretariat กำลังอยู่ในช่วงการปรับปรุงเพื่อให้เป็นองค์กรที่รับผิดชอบด้านการทำการศึกษา วิจัย และบริหารจัดการงบประมาณการดำเนินการของเอเปคให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นก็ตาม

5) ในแต่ละปี เอเปค ได้รับงบประมาณในรูปแบบการให้ตามความสมัครใจของเขตเศรษฐกิจ (voluntary contribution) สำหรับการดำเนินโครงการ (ส่วนมากเป็นการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ) ต่างๆ ประมาณปีละ 10 ล้านดอลลาร์ เพื่อดำเนินให้บรรลุเป้าหมายการเปิดเสรีทางการค้าการลงทุน ซึ่งโดยเฉลี่ยแล้วในแต่ละปี เอเปคสามารถจัดสรรงบประมาณให้ข้อเสนอโครงการต่างๆ จำนวน 70-100 โครงการซึ่งค่าใช้จ่ายส่วนมากเป็นค่าใช้จ่ายในการเดินทาง และที่พัก ให้กับผู้เข้าร่วมการประชุม ซึ่งอาจไม่ส่งผลต่อคุณภาพของโครงการต่างๆ ในภาพรวม

6) ณ ปัจจุบัน เอเปคกำลังเผชิญปัญหาเรื่องข้อจำกัดด้านงบประมาณ เนื่องจากในช่วง 2-3 ปีที่ผ่านมา เขตสมาชิกที่เคยให้เงินสนับสนุนเอเปคด้วยความสมัครใจ โดยเฉพาะ สหรัฐฯ ญี่ปุ่น และออสเตรเลีย ต่างประสบปัญหาทางเศรษฐกิจ ประกอบกับการที่เอเปคยังไม่มีผลงานที่เป็นรูปธรรมในเรื่องการเปิดเสรีทางการค้า การลงทุน ทำให้เขตสมาชิกดังกล่าวข้างต้น ประสบปัญหาทางการเงินภายใน เนื่องจากมีความจำเป็นต้องชี้แจงถึงความสำคัญและความจำเป็นเร่งด่วนในการให้การสนับสนุนงบประมาณแก่เอเปค ทั้งที่ยังไม่ผลเป็นรูปธรรม ทั้งนี้ ญี่ปุ่นได้ประกาศทำที่ว่าจะต้องพิจารณาลดเงินสนับสนุนในส่วนของ trade and investment liberalization ให้เอเปคในอนาคต ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อดำเนินการของคณะกรรมการด้านการค้าการลงทุนเป็นอย่างมาก

7) ปัจจุบัน แม้ว่าสมาชิกเอเปคได้ให้ความสำคัญกับการคัดกรองคุณภาพของโครงการที่ได้เงินสนับสนุนจากเอเปค โดยเน้นความมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล และผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นต่อเอเปคในภาพรวม อย่างไรก็ตาม เอเปคยังคงมีปัญหาในการติดตามผล และประเมินผลของโครงการต่างๆ ว่ามีประโยชน์มากน้อยอย่างไร และสามารถนำผลการดำเนินการไปต่อยอดได้อย่างไร

(โครงการของเอเปค ส่วนมากเป็นการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ หรือการจัดสัมมนา ในหัวข้อ และประเด็นต่างๆ ตามที่ผู้นำเขตเศรษฐกิจได้กำหนดไว้ในปฏิญญาผู้นำ)

8) ข้อจำกัดด้านบุคลากรและความต่อเนื่อง โดยที่เอเปค ดำเนินการโดยไม่มีข้อผูกมัดด้านกฎหมาย และใช้แนวทางการสร้างฉันทามติ ดังนั้น งานเอเปคจึงไม่ใช่งานจำเป็นเร่งด่วนต่อเขตเศรษฐกิจนั้นๆ เมื่อเปรียบเทียบกับงานด้านเศรษฐกิจระหว่างประเทศอื่นๆ เช่น WTO หรือ กรอบความตกลงการค้า ดังนั้นจึงมีการหมุนเวียนบุคลากรที่มาปฏิบัติงานเอเปคค่อนข้างบ่อย โดยเฉพาะในระดับเจ้าหน้าที่อาวุโส (ที่มา การสัมภาษณ์ Executive Director, APEC Secretariat) ทำให้ขาดความต่อเนื่อง จากประสบการณ์ของผู้เขียนเองพบว่าในช่วงเวลาที่ปฏิบัติหน้าที่ที่สำนักเลขาธิการเอเปค ระหว่างปี 2553–2557 ได้มีการเปลี่ยนแปลงเจ้าหน้าที่อาวุโสเอเปคของไทยถึง 3 ครั้ง

3.6 ทิศทางและแนวโน้มของเอเปคในอนาคต

เอเปคได้ประสบความสำเร็จในระดับหนึ่งในด้านการส่งเสริมการค้า การลงทุน การร่วมกันหารือ และดำเนินการเพื่อให้เกิดความคืบหน้าเกี่ยวกับการลดอุปสรรคทางการค้าที่ไม่ใช่ภาษี การระงับข้อพิพาท การสนับสนุนการเจรจาของ WTO การลดขั้นตอนของพิธีศุลกากร และการอำนวยความสะดวกของการเคลื่อนย้ายนักธุรกิจ การปฏิรูปโครงสร้างภายในของสมาชิกเอเปคเพื่อเอื้อต่อการค้าและการลงทุน รวมถึงการเตรียมความพร้อมให้แก่เขตเศรษฐกิจกำลังพัฒนาในการรับมือกับผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากการเปิดเสรีในสาขาที่มีความสำคัญ อาทิ สาขาการเกษตร วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ พลังงาน รวมทั้งการจัดตั้งสาขาความร่วมมือใหม่ๆ ที่จะช่วยสมาชิกในการรับมือต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก เช่น ด้านสาขาสุขภาพ การเตรียมความพร้อมสำหรับภัยพิบัติ การต่อต้านการก่อการร้าย

อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันโลกได้เปลี่ยนแปลงไปมาก เอเปคได้ก้าวสู่ยุคใหม่ที่สมาชิกทั้ง 21 เขตเศรษฐกิจต้องเผชิญกับประเด็นต่างๆ ที่ท้าทายต่อระบบการค้าการลงทุน ซึ่งต่างเป็นประเด็นที่มีหลายมิติและมีความซับซ้อนมากขึ้น อาทิ

- 1) การยกระดับการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจในภูมิภาค (Regional Economic Integration-REI)
- 2) การเจรจาความตกลงทางการค้าสำหรับโลกในศตวรรษที่ 21 (21st Century High Quality Agreement)
- 3) การค้าภาคบริการ (Services)
- 4) ประเด็นเรื่องห่วงโซ่คุณค่าโลก (Global Value Chain)
- 5) ประเด็นการพัฒนาที่ครอบคลุมและการส่งเสริมให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม (Inclusive Development and Inclusive Growth)
- 6) การสร้างชุมชนที่ยั่งยืนและแข็งแกร่ง (Building Sustainable and Resilient Communities)
- 7) การประเมินผลการดำเนินการตามแผน APEC Growth Strategy 2010–2015
- 8) เศรษฐกิจอินเทอร์เน็ต และเศรษฐกิจดิจิทัล (Digital Economy and Internet Economy)

- 9) ความสะดวกในการทำธุรกิจ (Ease of Doing Business Indicators–EoDB)
- 10) ความเชื่อมโยงของห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain Connectivity)
- 11) ประเด็นการค้าและการลงทุนมิติใหม่ (Next Generation Trade and Investment Issues)
- 12) การกำจัดอุปสรรคทางการค้าที่มีใช่อายุ (NTMs/NTBs)
- 13) การสร้างมาตรฐานความร่วมมือในการออกกฎระเบียบ (ARCAM)
- 14) การสนับสนุนระบบการค้าพหุภาคีและต่อต้านมาตรการกีดกันทางการค้า

3.7 ท่าทีไทยต่อเอเปคในอนาคต

ผู้เขียนเห็นว่า ตั้งแต่ก่อตั้งเอเปค ไทยได้รับประโยชน์จากเอเปคในมิติการเมืองระหว่างประเทศ มากกว่ามิติเศรษฐกิจ และการค้าระหว่างประเทศ

สามารถกล่าวได้ว่า ไทยได้รับประโยชน์สูงสุดจากเอเปคในมิติการเมืองระหว่างประเทศเมื่อคราวที่ไทยเป็นเจ้าภาพการประชุมเอเปคเมื่อปี ค.ศ. 2003 โดยไทยได้ใช้เวทีเอเปคในการแสดงบทบาทและท่าทีที่ไทยให้การสนับสนุนการส่งเสริมการเปิดเสรีทางการค้า การลงทุน และระบอบการค้าพหุภาคี ซึ่งไทยก็ได้รับการยอมรับจากนานาประเทศว่าเป็นผู้มีบทบาทที่แข็งขัน และเป็นผู้นำในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ นอกจากนี้ ไทยได้ใช้เอเปคเป็นเวทีในการรับรู้ความเป็นไปต่างๆ ในโลกเกี่ยวกับประเด็นการค้า การลงทุน และประเด็นการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมต่างๆ อย่างไรก็ตาม ในส่วนของการปฏิบัติตามข้อเสนอต่างๆ โดยเฉพาะการเปิดเสรีทางการค้า การลงทุน ของเอเปคนั้น ไทยได้ดำเนินการต่างๆ ด้วยความระมัดระวัง และใช้แนวทางแบบ ASEAN Way ซึ่งเน้นความยืดหยุ่น และดำเนินการตามสภาพความพร้อมของไทยเป็นหลัก และใช้ประโยชน์จากการที่เอเปคไม่มีข้อผูกมัดมาโดยตลอด โดยไทยพยายามหลีกเลี่ยงการถูกรวบงำโดยเขตเศรษฐกิจที่พัฒนาแล้ว โดยเฉพาะสหรัฐฯ และญี่ปุ่น

ในปัจจุบันโดยที่เอเปคได้ยกระดับเป็นกรอบความร่วมมือระหว่างประเทศที่เป็นหนึ่งในองค์กรที่มีส่วนในการกำหนดมาตรฐานต่างๆ ของโลก อย่างเช่น OECD และWTO โดยสมาชิกเอเปคได้ขยายกรอบการหารือไปครอบคลุมประเด็นต่างๆ ที่มีความหลากหลาย และมีความท้าทายเป็นอย่างยิ่ง นอกจากนี้ ไทยจะเป็นเจ้าภาพเอเปคอีกครั้งในปี ค.ศ. 2022 (พ.ศ. 2565) ดังนั้น ไทยจึงจำเป็นต้องทบทวน และกำหนดท่าทีในการดำเนินการในกรอบเอเปค ในห้วง 5–10 ปีโดยไทยจะต้องเพิ่มบทบาทผู้นำในสาขาที่ไทยได้รับผลประโยชน์ ยกเว้นการมีส่วนร่วมในเอเปคต่างๆ เพื่อให้สอดคล้องกับทิศทางของเอเปคในอนาคต และกำหนดแนวคิดและท่าทีของหน่วยงานไทย และภาคเอกชนต่างๆ เพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกันเพื่อประโยชน์ในมิติเศรษฐกิจระหว่างประเทศ รวมทั้งพัฒนาศักยภาพ และเตรียมความพร้อมให้กับบุคลากรที่ปฏิบัติงานเอเปคดังนี้

- 1) เรื่องกำหนดมาตรฐานทางการค้าการลงทุนไทยต้องยอมรับว่า มาตรฐานหรือข้อเสนอด้านการเปิดเสรีทางการค้า การลงทุนต่างๆ ที่เอเปคได้เสนอมานี้แล้ว หรือที่จะเสนอในอนาคต จะนำไปสู่ข้อผูกมัดทางกฎหมายในที่สุด ถึงแม้เอเปคจะยังคงไม่ยกเลิกแนวทางการดำเนินการแบบที่เป็นอยู่คือ ฉันทามติ ตามความสมัครใจ และไม่มีข้อผูกมัด แต่ข้อเสนอดังกล่าวที่มีการหารือในเอเปคก็อาจจะถูกรับไว้ และมีข้อผูกมัดในกรอบความตกลงการค้าอื่นๆ อาทิ FTAAP ซึ่งไทยต้องเตรียม

ความพร้อมในการปฏิบัติตามข้อเสนอดังกล่าว ทั้งในการปรับโครงสร้างกฎเกณฑ์การค้าการลงทุนต่างๆ เพื่อรักษาผลประโยชน์ของไทยในมิติเศรษฐกิจระหว่างประเทศ และเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันกับประเทศคู่ค้า

2) ไทยต้องเตรียมความพร้อมในการเปิดเสรีการค้าในอนาคต ซึ่งเอเปคจะมีบทบาทสำคัญในการกำหนดกรอบการจัดทำ FTAAP ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตซึ่งจะส่งผลกระทบต่อสาขาธุรกิจต่างๆ ที่ไทยยังคงมีสาขาต่างๆ ที่ไทยยังมีข้อกังวล เช่น สาขาภาคบริการ การผลิต ภาคเกษตร ซึ่งเป็นประเด็นที่มีความละเอียดอ่อน และมีผลกระทบทางการเมืองสูง แต่ในขณะเดียวกันไทยมีความจำเป็นที่จะต้องเปิดเสรี ทั้งนี้ หากไทยไม่ยอมเปิดเสรีทางการค้าในสาขาดังกล่าว และสาขาอื่นๆ เพื่อแลกเปลี่ยนกับการได้รับสิทธิประโยชน์จากความตกลงการค้าเสรีที่จะเกิดขึ้น ไทยอาจถูกโดดเดี่ยว และเสียโอกาสทางการค้า การลงทุนกับสมาชิกเอเปคอื่นๆ

3) การยกระดับบทบาทไทยในเอเปคไทยต้องยกระดับการดำเนินการในรอบเอเปค เพื่อเป็นผู้นำในการวางแนวทางการร่วมมือในสาขาที่ไทยมีความได้เปรียบ และเป็นจุดแข็งของไทย โดยเฉพาะในเรื่องของความมั่นคงทางอาหาร ซึ่งไทยมีความเชี่ยวชาญทั้งในด้านการผลิต การตลาด และการพัฒนาสินค้า เรื่องห่วงโซ่คุณค่าของโลก ซึ่งไทยมีบทบาทสำคัญต่อการผลิตสินค้าต่างๆ ของโลกและการเป็นผู้ค้าความสำเร็จ และมีประสบการณ์ในการแก้ไขปัญหา

4) การมีส่วนร่วมของไทยในประเด็นการพัฒนาไทยต้องหันมาให้ความสำคัญกับประเด็นเรื่องการพัฒนาซึ่งจะมีผลกระทบต่อไทยโดยตรง และสามารถแลกเปลี่ยนประสบการณ์ของไทยในเอเปค เพื่อมีบทบาทในการกำหนดแนวทาง และข้อเสนอในการแก้ไขปัญหาต่างๆ โดยเฉพาะในเรื่องการพัฒนาเมือง (Urbanisation) ซึ่งไทยกำลังประสบปัญหาความแออัด และประเด็นปัญหาทางสังคมต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากผลของความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ประเด็นการก้าวข้าม middle income trap ซึ่งเป็นเป้าหมายในการพัฒนาระบบเศรษฐกิจ และสังคมในอนาคต

5) การปรับแนวความคิด และแนวการทำงานร่วมกันของหน่วยงานไทยและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องกับเอเปค จากประสบการณ์ในการปฏิบัติหน้าที่ที่สำนักเลขาธิการเอเปคในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา และจากการแลกเปลี่ยนทัศนะกับข้าราชการจากหน่วยงานอื่นๆ ที่รับผิดชอบงานด้านเอเปค รวมทั้งผู้แทนภาคเอกชนไทย ที่ได้มีประสบการณ์ในการทำงานเอเปค ผู้เขียนเห็นว่า ผู้แทนหน่วยงานไทยมีความพอใจกับผลประโยชน์ที่หน่วยงานของตนได้รับ โดยเฉพาะในด้านการพัฒนาสมรรถภาพขีดความสามารถในการแข่งขัน ซึ่งเป็นงานหลักของ ECOTECH รวมทั้งประโยชน์ที่ได้รับจากการใช้เวทีเอเปคในการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรในด้านการเรียนรู้งานพหุภาคี และมีความพึงพอใจกับพัฒนาการของเอเปคในด้านการเปิดเสรีทางการค้า การลงทุน และเห็นว่าการประสานงานระหว่างหน่วยงานไทยต่างๆ ที่เข้าร่วมเอเปค มีประสิทธิภาพในระดับหนึ่ง

อย่างไรก็ตาม ผู้แทนหน่วยงานไทยบางหน่วยงาน ยังคงให้ความสำคัญและมีความระมัดระวังในการพิจารณากำหนดนโยบายภายใน ที่เกี่ยวข้องกับการปรับกฎเกณฑ์ เกี่ยวกับการเปิดเสรีทางการค้า การลงทุน เนื่องจากข้อกังวลเกี่ยวกับการสูญเสียผลประโยชน์จากการเปิดเสรีซึ่งอาจส่งผลให้แต่ละหน่วยงานมองกรอบความร่วมมือเอเปคเพียงเฉพาะมุมมองที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงานนั้นๆ และไม่ได้มองเห็นและอาจจะไม่มีความเข้าใจถึงเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของเอเปคในภาพรวม ดังนั้น หน่วยงาน และภาคเอกชนไทย ควรจะมีหารือ เพื่อบูรณาการแนวทางการคิดเห็นจากมุมมอง

ขององค์กรนั้นๆ ต่อเอเปค เพื่อที่จะช่วยในการกำหนดท่าที และนโยบายของไทยในอนาคต ทั้งนี้หน่วยงานไทย และภาคเอกชนควรมีแนวความคิดร่วมกันที่จะยกระดับการมีส่วนร่วมในเอเปคให้มีบทบาทนำมากขึ้น โดยใช้ประโยชน์จากจุดเด่น และจุดด้อย ของเอเปคในการส่งเสริมผลประโยชน์ของไทย

6) การพัฒนาความพร้อมของข้าราชการและผู้แทนภาคเอกชนของไทยให้มีความพร้อม และ ผู้แทนหน่วยงานไทย และภาคเอกชนต่างๆ ควรให้ความสำคัญกับเรื่องการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรให้มีความพร้อม มีความต่อเนื่อง และมีความเข้าใจเกี่ยวกับเอเปคและผลประโยชน์ของเอเปค ทั้งในมิติการเมือง และเศรษฐกิจระหว่างประเทศ

บทที่ 4

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

4.1 สรุปผลการศึกษา

ผู้เขียนเห็นว่าการก่อตั้งเอเปค เมื่อปี พ.ศ. 2532 เป็นไปตามแนวคิดของสำนักเสรีนิยมแนวใหม่ (Neo-Liberalism) ซึ่ง W. Raymond Duncan และ Barbara Jancar-Webster และ Bob Switky ได้ตั้งสันนิษฐานว่า การขยายตัวของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ กระทำได้โดยการขยายความร่วมมือระหว่างประเทศ การจัดตั้งสถาบันระหว่างประเทศช่วยให้รัฐสามารถแก้ไขปัญหาต่างๆ ด้วยสันติ และสันติภาพและความร่วมมือเกิดขึ้นภายใต้เครือข่าย ความเชื่อมโยง และความสัมพันธ์ในหลากหลายรูปแบบ Robert Keohane และ Joseph Nye ได้ระบุในหนังสือ Power and Interdependence เมื่อปี ค.ศ.1970 และปี ค.ศ. 2001 ได้อธิบายว่าความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ภายหลังจากสงครามโลกมีลักษณะเป็น “ระบบการพึ่งพาอาศัยกันอย่างซับซ้อน” (Complex Interdependence)

เอเปคมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อส่งเสริมการเปิดเสรีทางการค้าการลงทุน และเป็นองค์กรระหว่างประเทศ ที่มีความแตกต่างจากกรอบความร่วมมือระหว่างประเทศอื่นๆ คือ เอเปคดำเนินการบนพื้นฐานของฉันทามติ ความสมัครใจ ไม่มีข้อผูกมัดด้วยกฎหมาย โดย สมาชิกสามารถดำเนินการต่างๆ ในกรอบเวลาที่ยืดหยุ่น การจัดตั้งเอเปคเป็นผลสืบเนื่องมาจากความจำเป็นของการร่วมมือและพึ่งพากันทาง เศรษฐกิจเพื่อสร้างการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อเพิ่มอำนาจต่อรองในเวทีการเจรจา และคานอำนาจทางเศรษฐกิจของกลุ่มความร่วมมืออื่นๆ โดยเฉพาะสหภาพยุโรป

อย่างไรก็ตาม เอเปคยังคงมีปัญหาและอุปสรรคในการขับเคลื่อน และผลักดันให้ข้อเสนอต่างๆ นำไปสู่การปฏิบัติอย่างแท้จริง และเห็นผลอย่างเป็นรูปธรรม และมีความล่าช้าในการดำเนินการต่างๆ ตามกำหนดเวลา

ผู้เขียนเห็นว่า ไทยได้รับประโยชน์จากเอเปคในมิติการเมืองระหว่างประเทศ มากกว่าด้านเศรษฐกิจระหว่างประเทศ ซึ่งเป็นไปตามวัตถุประสงค์เบื้องต้นของไทยที่เข้าร่วมกับเอเปคตั้งแต่ต้น อย่างไรก็ตาม เอเปคได้ก้าวสู่ยุคใหม่ ที่สมาชิกต้องเผชิญกับประเด็นต่างๆ ที่ท้าทายต่อระบบการค้าการลงทุน ซึ่งต่างเป็นประเด็นที่มีหลายมิติและมีความซับซ้อนมากขึ้น อาทิ การยกระดับการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจในภูมิภาค (Regional Economic Integration-REI) การเจรจาความตกลงทางการค้าสำหรับโลกในศตวรรษที่ 21 (21st Century High Quality Agreement) การค้าภาคบริการ (Services) ประเด็นเรื่องห่วงโซ่คุณค่าโลก (Global Value Chain) ประเด็นการพัฒนาที่ครอบคลุม และการส่งเสริมให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม (Inclusive Development and Inclusive Growth) การสร้างชุมชนที่ยั่งยืน และ แข็งแรง (Building Sustainable and Resilient Communities) การประเมินผลการดำเนินการตามแผน APEC Growth Strategy 2010-2015 เศรษฐกิจอินเทอร์เน็ต และเศรษฐกิจดิจิทัล (Digital Economy and Internet Economy) ความสะดวกในการทำธุรกิจ

(Ease of Doing Business Indicators–EoDB) ความเชื่อมโยงของห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain Connectivity) ประเด็นการค้าและการลงทุนมิติใหม่ (Next Generation Trade and Investment Issues) การกำจัดอุปสรรคทางการค้าที่มีใช้ภาษี (NTMs/NTBs) การสร้างมาตรฐานความร่วมมือในการออกกฎระเบียบ (ARCA) การสนับสนุนระบบการค้าพหุภาคีและต่อต้านมาตรการกีดกันทางการค้า ดังนั้น ไทยมีความจำเป็นที่จะต้องกำหนดท่าทีให้สอดคล้องกับทิศทางของเอเปคในอนาคตด้วยการเพิ่มบทบาทในสาขาที่ไทยมีความได้เปรียบ และมีความเชี่ยวชาญ อาทิ ความมั่นคงทางอาหาร (food security) และเรื่องห่วงโซ่คุณค่าของโลก (GVC)

นอกจากนี้ เอเปคให้ความสำคัญในเรื่องการยกระดับการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ (Regional Economic Integration) ซึ่งผู้นำฯ ได้เห็นชอบในการทำการศึกษาด้านเศรษฐกิจในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการบรรลุการจัดตั้งเขตการค้าเสรีในเอเชีย-แปซิฟิก (FTAAP) โดยเห็นว่าเอเปคควรยึดมั่นในหลักการที่เน้นความร่วมมือแบบไม่ผูกพัน (non-binding) และเป็นไปโดยสมัครใจ (voluntary) ไว้ และใช้กรอบการเจรจาความตกลงการค้าเสรีที่มีอยู่แล้วเป็นพื้นฐานอาทียาเซียน+3 (EAFTA) อาเซียน+6 (CEPEA) หรือ Trans-Pacific Partnership (TPP) ทั้งนี้ FTAAP ควรเป็นความตกลงการค้าเสรีรูปแบบใหม่ (next generation FTA) ที่ครอบคลุมมีคุณภาพสูงและสามารถลดอุปสรรคทางการค้าทั้งที่พรมแดนหลังพรมแดนและข้ามพรมแดน

การศึกษาข้อเปรียบเทียบระหว่างกรอบการเจรจา TPP และ RCEP: ผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นกับเอเปค โดยได้อ้างอิงบทวิจัยของ Petri and Plummer (2013) ซึ่งได้ข้อสรุปว่า กรอบ TPP น่าจะมีส่วนเพิ่มรายได้รวมของโลก (Global Income) ระหว่าง 233 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ถึง 2.3 ล้านล้านสหรัฐฯ ให้แก่สมาชิก FTAAP ที่รวมอินเดียเข้าด้วย และจะส่งผลให้ผลิตภัณฑ์มวลรวมโลก World GDP เพิ่มขึ้นร้อยละ 2 และผลประโยชน์ส่วนมากจะตกอยู่ที่ จีน อินเดีย ญี่ปุ่น และสหรัฐฯ ในส่วนของ ASEAN แล้ว Petri and Plummer พบว่า กรอบความตกลงฯ TPP จะมีผลประโยชน์พอประมาณ (modest) แต่สมาชิก ASEAN4 ประเทศที่เป็นสมาชิก TPP แล้วก็จะได้รับประโยชน์อย่างมาก อย่างไรก็ตาม บทวิจัยของ Petri and Plummer คาดการณ์ว่า หากสมาชิก ASEAN ทั้งหมด (ยกเว้น ลาว และกัมพูชา) เข้าร่วม TPP แล้วก็จะสร้างรายได้รวมทั้งหมดประมาณ 218 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ หรือ ร้อยละ 6 ของ GDP ซึ่งจะสูงกว่ากรอบ RCEP ซึ่งคาดว่าจะสร้างรายได้รวมประมาณ 78 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ หรือร้อยละ 2 ของ GDP

โดยที่ไทยยังไม่ได้เข้าร่วมกรอบการเจรจา TPP ดังนั้น ไทยจึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญและร่วมผลักดันให้การเจรจาในกรอบ RCEP บรรลุผล เพื่อรักษาผลประโยชน์การเศรษฐกิจระหว่างประเทศของไทย และรักษาโอกาสทางการค้า การลงทุนในภูมิภาค

4.2 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากการศึกษาผลงานที่สำคัญของเอเปค รวมทั้งการวิเคราะห์จุดเด่น ปัญหาและอุปสรรคของเอเปคแล้ว ผู้เขียนมีข้อเสนอในเชิงนโยบายต่อกระทรวงการต่างประเทศ ดังนี้

4.2.1 ไทยจำเป็นต้องยกระดับการดำเนินการในเอเปค ให้มีบทบาทมากยิ่งขึ้นในช่วง 5-10 ปีข้างหน้า ทั้งนี้ เพื่อเตรียมการเป็นเจ้าภาพเอเปคในปี 2022 (พ.ศ. 2565) โดยกระทรวงการต่างประเทศ ในฐานะผู้ประสานงานหลักของเอเปคจำเป็นต้องเริ่มหารือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

เพื่อกำหนดท่าที่และ กำหนดเป้าหมายที่เป็นรูปธรรมที่ชัดเจน เพื่อบรรจุเป็นวาระแห่งชาติ โดยใช้ ประสบการณ์ในคราวที่ไทยเป็นเจ้าภาพเอเปคครั้งแรกเมื่อปี 2003 ที่ไทยประสบความสำเร็จในการ เป็นเจ้าภาพ เพื่อส่งเสริมสถานะภาพทางการเมืองและเศรษฐกิจระหว่างประเทศ และร่วมกัน ขับเคลื่อนในสาขาความร่วมมือที่ไทยมีความได้เปรียบ และมีความเชี่ยวชาญเช่น การที่ไทยเป็น ส่วนหนึ่งของห่วงโซ่คุณค่าโลก สาขาการเกษตร การท่องเที่ยว การต่อต้านการก่อการร้ายและการ ต่อต้านการทุจริต

4.2.2 ไทยจำเป็นต้องใช้เอเปคเป็นเวทีหลักในการ รับรู้ และแลกเปลี่ยนข้อมูล และ ประสบการณ์ต่างๆ จากสมาชิกเอเปคต่อไป และกระทรวงการต่างประเทศ จำเป็นต้องประสานงาน อย่างใกล้ชิดกับหน่วยงานไทยที่เข้าร่วมเอเปค เพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกันว่าไทยมีความจำเป็นต้อง เปลี่ยนแนวทางการดำเนินการในกรอบเอเปค จากเดิมที่ค่อนข้างระมัดระวังในการเปิดเสรี และให้ ความสำคัญกับการคุ้มครองสาขาที่ไทยยังขาดความพร้อมมาเป็นการมีส่วนร่วมกับสมาชิกอื่นๆ ในการ ขับเคลื่อนเอเปคในอนาคต เพื่อผลประโยชน์จากการเปิดเสรีทางการค้าการลงทุน

ทั้งนี้ ไทยจำเป็นต้อง พิจารณาดำเนินการ ที่สอดคล้องกับท่าที่และทิศทางของเอเปค และ นำเสนอผลงานและประสบการณ์สำคัญต่างๆ ของไทยในการเปิดเสรีทางการค้า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และในตัวอย่างความสำเร็จสาขาความร่วมมือต่างๆ ที่เป็นประโยชน์

4.2.3 ไทยจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับประเด็นต่างๆ ที่ผู้นำฯ ได้กำหนดไว้ให้เป็นแนวทาง การดำเนินการของเอเปคในอนาคต โดยเฉพาะประเด็นการค้าการลงทุนในศตวรรษที่ 21 การปฏิรูป โครงสร้างระบบเศรษฐกิจ โดยเฉพาะประเด็นเรื่องห่วงโซ่คุณค่าโลก (Global Value Chain) ซึ่งไทยมี บทบาทสำคัญ และมีความสำเร็จอย่างมากในการบริหารจัดการ และได้มีประสบการณ์ในการแก้ไข ปัญหาดังกล่าวมาในช่วงภัยพิบัติน้ำท่วมในปี 2554 ทั้งนี้ กระทรวงการต่างประเทศ จะต้องเป็น หน่วยงานหลักในการประสานและ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ เพื่อมีส่วนร่วมในการกำหนดท่าที่ของ เอเปคเพื่อเป็นประโยชน์ในภาพรวมและเพื่อประโยชน์ของไทย

4.2.4 ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการเจรจาเปิดเสรีการค้า FTAAP ดังต่อไปนี้

1) จากการศึกษาข้อมูลเปรียบเทียบ และ การประเมินความเป็นไปได้และ ประโยชน์ของ Platform ต่างๆ ระหว่าง RCEP และ TPPในการจัดทำความตกลงการค้า FTAAP จาก มุมมองของข้าราชการกระทรวงการต่างประเทศ ผู้เขียนเห็นว่าไทยควรมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่ง ใน การผลักดันให้เอเปค ใช้กรอบความตกลง ASEAN+3 และ ASEAN+6 (RCEP) ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อ ประเทศไทยมากกว่า

2) กระทรวงการต่างประเทศจำเป็นต้องทำงานร่วมกันกับกระทรวงพาณิชย์ ในการรับฟังข้อคิดเห็นและเปิดโอกาสให้ฝ่ายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมโดยเปิดโอกาสให้ภาคส่วน ต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง (หน่วยงานภาครัฐผู้ประกอบการแรงงานนักวิชาการและภาคส่วนอื่นๆ) ได้ให้ข้อมูล ข้อคิดเห็นข้อกังวลและข้อเสนอแนะต่อการทำความตกลงเพื่อนำข้อมูลดังกล่าวมาวิเคราะห์ถึงระดับ ความพร้อมผลดี/ผลเสียรูปแบบและระดับการเปิดเสรีที่เหมาะสมและแนวทางการปรับตัว

3) กระทรวงการต่างประเทศควรร่วมมือกับกระทรวงพาณิชย์ ในการมีส่วนร่วมกับ สมาชิกเอเปค ในการจัดทำการศึกษาเชิงยุทธศาสตร์ (Collective Strategic Study) ในประเด็นที่ เกี่ยวข้องกับการจัดตั้ง FTAAP ซึ่งจะเป็นโอกาสที่ไทยจะสามารถร่วมผลักดันให้เอเปค พิจารณาใช้

ช่องทาง RCEP เป็นคู่ทางสู่การจัดตั้ง FTAAP เนื่องจากใน RCEP เป็นกรอบความตกลงการค้าฯ ที่ไทย และ ASEAN มีส่วนร่วม และมีอำนาจต่อรองรวมกัน และเอื้ออำนวยต่อการเปิดเสรีทางการค้าของไทย มากกว่ากรอบความตกลง TPP

บรรณานุกรม

บทวิเคราะห์/หนังสือ

สถาบันบัณฑิตบริหารธุรกิจ ศศินทร์ แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. รายงานโครงการศึกษาความเป็นไปได้ในการจัดทำเขตการค้าเสรีในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก (พ.ศ. 2554). เสนอ กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ.

จุฑาทิพย์ คล้ายทับทิม. หลักความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ. 2553.

Peter A. Petri and Michael G. Plummer: ASEAN Centrality and the ASEAN-US Economic Relationship. East West Center, 2013.

Petri A. Petri and Ali Abdul Raheem. Can RCEP and the TPP be Pathways to FTAAP?. Pacific Economic Cooperation Council, State of the Region, 2014.

Doung Tran and Adam Heal. A Free Trade Area of the Asia-Pacific: Potentials Pathways for implementation. ESCAP, December 2014.

สัมภาษณ์

ชุตินทร คงศักดิ์. อธิบดีกรมเศรษฐกิจระหว่างประเทศ. สัมภาษณ์. 21 กรกฎาคม 2558

มรกต ศรีสวัสดิ์. รองอธิบดีกรมองค์การระหว่างประเทศ. สัมภาษณ์. 14 กรกฎาคม 2558

Alan E. Bollard. Executive Director, APEC Secretariat. Interview. 14 July 2015.

เอกสารทางราชการ

กรมเศรษฐกิจระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ. ข้อมูลภูมิหลังเกี่ยวกับเอเปค.

กรมอาเซียน กระทรวงการต่างประเทศ. ข้อมูลภูมิหลังเกี่ยวกับการเจรจาการค้า RCEP.

สื่ออิเล็กทรอนิกส์/แฟ้มข้อมูล/โปรแกรมคอมพิวเตอร์

APEC. Leader's Declaration [Online]. November 2014. Available from:

http://www.apec.org/Meeting-Papers/Leaders-Declarations/2014/2014_aelm.aspx.

_____. The Beijing Roadmap for APEC's Contribution to the Realization of the FTAAP [Online]. November 2014. Available from: http://www.apec.org/Meeting-Papers/LeadersDeclarations/2014/2014_aelm/2014_aelm_annexa.aspx.

APEC. Statement on the 25th Anniversary of APEC–Shaping the Future through Asia–Pacific Partnership [Online]. November 2014. Available from:
http://www.apec.org/Meeting–Papers/Leaders–Declarations/2014/2014_aelm/2014_aelm_25th.aspx.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก ผลกระทบของเขตการค้าเสรีเอเชีย-แปซิฟิกต่อประเทศไทย

สถาบันบัณฑิตบริหารธุรกิจ ศศินทร์ แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้ศึกษาความเป็นไปได้ในการจัดทำเขตการค้าเสรีในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก (พ.ศ. 2555) และวิเคราะห์ผลกระทบจาก FTAAP ที่มีต่อประเทศไทยโดยการจำลองสถานการณ์ด้วยแบบจำลอง GTAP ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 สถานการณ์คือสถานการณ์ที่ 1 (Scenario 1) ระดับการเปิดตลาดสินค้า 100% สถานการณ์ที่ 2 (Scenario 2) ระดับการเปิดตลาดสินค้า 100% และลดอุปสรรคการค้าและการลงทุนภาคบริการลง 20% และสถานการณ์ที่ 3 (Scenario 3) ระดับการเปิดตลาดสินค้า 100% และลดอุปสรรคการค้าและการลงทุนภาคบริการลง 40% การศึกษาในแต่ละสถานการณ์จะแบ่งออกตามกรณีใช้เขตการค้าเสรีต่างๆ เป็นฐานในการสร้างเขตการค้าเสรีเอเชีย-แปซิฟิก ได้แก่ อาเซียน+3, อาเซียน+6, TPP กรณีไทยเข้าร่วมและไม่เข้าร่วม

ผลการศึกษาพบว่าในภาพรวมหากพิจารณาตัวแปรมหภาคสำคัญๆ เช่น สวัสดิการสังคมซึ่งสะท้อนความกินดีอยู่ดีของสังคมในภาพรวมการส่งออกดุลการค้าอัตราเงินเฟ้อรายได้ครัวเรือนและภาครัฐจะพบว่าในระยะยาวการเปิดเสรี FTAAP ส่งผลดีต่อตัวแปรมหภาคทุกตัวไม่ว่าจะใช้กรอบใดเป็นฐานในการเปิดเสรียกเว้นผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมอันเกิดจากปริมาณการปล่อยก๊าซ CO₂ ที่เพิ่มขึ้นซึ่งผันแปรตามระดับกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เพิ่มขึ้น

นอกจากนี้เขตการค้าเสรีฯ จะส่งผลให้ช่องว่างระหว่างรายได้ของแรงงานไร้ฝีมือและแรงงานมีฝีมือลดลงซึ่งพิจารณาได้จากอัตราการเพิ่มของค่าจ้างของแรงงาน 2 กลุ่มโดยอัตราค่าจ้างของแรงงานไร้ฝีมือจะเพิ่มขึ้นในอัตราสูงกว่าอัตราค่าจ้างของแรงงานมีฝีมือช่องว่างของรายได้ระหว่างแรงงาน 2 กลุ่มจึงลดลงอย่างไรก็ตามในระยะสั้นการเปิดเสรี FTAAP ส่งผลกระทบต่อตัวแปรมหภาคบางตัวได้แก่ปริมาณการส่งออกดุลการค้าลดลงและอัตราเงินเฟ้อเพิ่มสูงขึ้น

เมื่อเปรียบเทียบในเชิงผลประโยชน์ส่วนเพิ่มที่ได้รับ (Marginal Benefit) ระหว่าง RTAs ที่ใช้เป็นฐานสู่ FTAAP พบว่าการเกิดขึ้นของ ASEAN+3 ทำให้ประเทศไทยได้รับผลประโยชน์ในด้าน GDP Growth ที่เพิ่มขึ้นและการเติบโตของผลผลิตของอุตสาหกรรมรายสาขาสูงกว่าการพัฒนาจาก ASEAN+3 เป็น ASEAN+6 และการเกิดขึ้นของ TPP ส่วนเมื่อเปรียบเทียบผลประโยชน์โดยรวม (Overall Benefit) พบว่าในระยะยาวประเทศไทยจะได้รับผลกระทบด้านมูลค่าการส่งออกและดุลการค้าที่เพิ่มขึ้นด้านอัตราเงินเฟ้อที่ลดลงด้านมูลค่าการลงทุนที่เพิ่มขึ้นจากการเกิดขึ้นของ ASEAN+3 และ TPP ซึ่งไทยเข้าร่วมพร้อมกันสูงกว่าการเกิดขึ้นของ (ก) ASEAN+6 และ TPP ซึ่งไทยเข้าร่วม (ข) ASEAN+6 (ค) ASEAN+3 และ (ง) TPP กรณีไทยเข้าร่วมตามลำดับ

นอกจากนี้ การวิเคราะห์ผลกระทบในระดับสาขาการผลิตพบว่า FTAAP ส่งผลให้ระดับผลผลิต (Output) ของทุกสาขาการผลิตเกิดการขยายตัวในระยะยาวไม่ว่าจะใช้กรอบการค้าเสรีใดเป็นฐานในการเปิดเสรีโดยอยู่ในช่วงระหว่าง 1.71% ถึง 26.24% แต่ในระยะสั้น FTTAP จะทำให้บางสาขาการผลิตลดลง ในขณะที่บางสาขาการผลิตมีการขยายตัวในระดับสูงโดยระดับผลผลิตมีการเปลี่ยนแปลงในช่วงระหว่าง -15.33% ถึง 61.78% ซึ่งสาขาเศรษฐกิจที่ได้รับผลกระทบในทางบวกและลบอย่างมีนัยสำคัญมีดังต่อไปนี้

สาขาเศรษฐกิจที่ได้รับผลกระทบในทางบวกได้แก่ (1) อิเล็กทรอนิกส์ซึ่งจะมีการขยายตัวของผลผลิต 26.2% ในระยะยาวโดยเกิดจากการขยายตัวของการส่งออกในขณะที่อุปสงค์ภายในประเทศลดลง (2) อุตสาหกรรมหนักซึ่งจะมีการขยายตัวของผลผลิต 21.9% ในระยะยาวโดยการขยายตัวของอุตสาหกรรมส่วนใหญ่เกิดจากการส่งออกที่ขยายตัว (3) ก่อสร้างซึ่งผลผลิตจะมีการขยายตัวถึง 60% ในระยะสั้นและ 18.1% ในระยะยาวเนื่องจากการขยายตัวของอุปสงค์ภายในประเทศซึ่งเกิดจากภาคการลงทุนที่ขยายตัว (4) สิ่งทอเสื้อผ้าซึ่งมีการขยายตัวในระยะยาว 17.7% แม้ว่าในระยะสั้นจะเกิดการหดตัว 8.7% ก็ตามการขยายตัวของอุตสาหกรรมเกิดจากการขยายตัวของการส่งออกโดยตลาดส่งออกที่มีการขยายตัวสูงสุดในเชิงมูลค่าการส่งออกคือสหรัฐอเมริกา (5) อุตสาหกรรมเบาซึ่งมีการขยายตัว 14.4% ในระยะยาวแม้ว่าในระยะสั้นจะเกิดการหดตัว 10.3% ก็ตาม

การขยายตัวของอุตสาหกรรมเกิดจากการขยายตัวของการส่งออกโดยตลาดส่งออกที่มีการขยายตัวสูงเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยคือสหรัฐอเมริกาสหภาพยุโรปจีนและญี่ปุ่นนอกจากนี้ อุตสาหกรรมที่มีการขยายตัวเกินกว่าร้อยละ 10 ในระยะยาวได้แก่อาหารแปรรูปผลิตภัณฑ์เคมียางและพลาสติกยานยนต์และชิ้นส่วนโดยมีสาเหตุมาจากการขยายตัวทางเศรษฐกิจของตลาดนำเข้าราคาส่งออกของไทยที่ลดลงมากกว่าประเทศคู่แข่งจากการลดอัตราภาษีนำเข้าของประเทศคู่ค้าส่วนสาขาบริการที่มีการขยายตัวเกินกว่าร้อยละ 10 โดยเป็นผลมาจากการขยายตัวของอุปสงค์ในประเทศและการลดลงของราคาวัตถุดิบคือการขนส่งทางน้ำ การค้าส่งค้าปลีกการเงินไฟฟ้าการผลิตหรือส่งแก๊สประปาการขนส่งทางอากาศการสื่อสารและการประกันภัย

ภาคผนวก ข

Income Effects and Export Effects of TPP, RCEP and FTAAP

ตารางที่ 1 Income Effects of TPP, RCEP and FTAAP

Economy	GDP 2025 (bill. 2007 dollars)	Income gains (bill. 2007 dollars)				Percent change from baseline			
		TPP12	TPP16	RCEP	FTAAPX	TPP12	TPP16	RCEP	FTAAPX
Americas	24,867	101.7	160.8	2.5	412.4	0.41	0.65	0.01	1.66
Canada	1,978	8.7	12.4	-0.1	29.7	0.44	0.63	0.00	1.50
Chile	292	2.5	3.5	0.0	7.6	0.86	1.20	0.00	2.61
Mexico	2,004	9.9	31.2	2.8	73.7	0.50	1.56	0.14	3.68
Peru	320	3.9	5.4	0.0	6.2	1.22	1.69	-0.02	1.93
United States	20,273	76.6	108.2	-0.1	295.2	0.38	0.53	0.00	1.46
Asia	34,901	125.2	299.8	627.0	1658.6	0.36	0.86	1.80	4.75
Brunei	20	0.2	0.4	1.2	1.6	0.95	1.84	5.85	7.64
China	17,249	-34.8	-82.4	249.7	699.9	-0.20	-0.48	1.45	4.06
Hong Kong	406	-0.5	-1.3	46.8	88.4	-0.12	-0.32	11.54	21.77
India	5,233	-2.7	-6.9	91.3	226.2	-0.05	-0.13	1.74	4.32
Indonesia	1,549	-2.2	62.2	17.7	41.3	-0.14	4.02	1.14	2.67
Japan	5,338	104.6	128.8	95.8	227.9	1.96	2.41	1.79	4.27
South Korea	2,117	-2.8	50.2	82.0	131.8	-0.13	2.37	3.87	6.23
Malaysia	431	24.2	30.1	14.2	43.5	5.61	6.98	3.29	10.09
Philippines	322	-0.8	22.1	7.6	17.4	-0.24	6.88	2.35	5.42
Singapore	415	7.9	12.3	2.4	18.1	1.90	2.97	0.58	4.37
Taiwan	840	-1.0	-6.4	-16.1	53.7	-0.12	-0.76	-1.92	6.39
Thailand	558	-2.4	42.5	15.5	30.0	-0.44	7.61	2.79	5.38
Vietnam	340	35.7	48.7	17.3	75.3	10.52	14.34	5.10	22.15
Other ASEAN	83	-0.4	-0.5	1.6	3.5	-0.42	-0.58	1.88	4.19
Oceania	1,634	10.7	14.6	21.7	36.5	0.65	0.89	1.33	2.23
Australia	1,433	6.6	9.8	19.8	30.1	0.46	0.68	1.38	2.10
New Zealand	201	4.1	4.7	1.9	6.4	2.02	2.36	0.92	3.16
Others	41,820	-14.1	-24.2	-6.8	172.2	-0.03	-0.06	-0.02	0.41
Europe	22,714	-3.7	-4.9	5.1	-36.4	-0.02	-0.02	0.02	-0.16
Russia	2,865	-1.4	-3.0	-5.3	287.5	-0.05	-0.10	-0.18	10.04
Rest of World	16,241	-9.0	-16.3	-6.6	-79.0	-0.06	-0.10	-0.04	-0.49
WORLD	103,223	223.4	450.9	644.4	2279.6	0.22	0.44	0.62	2.21
<i>Memorandum</i>									
ASEAN	3,718	62.2	217.8	77.5	230.7	1.67	5.86	2.08	6.20

Source: authors' simulations.

Note: FTAAPX includes all economies that are members of TPP, RCEP, and/or APEC.

ตารางที่ 2 Export Effects of TPP, RCEP and FTAAP

Economy	Exports 2025 (bill. 2007 dollars)	Export gains (bill. 2007 dollars)				Percent change from baseline			
		TPP12	TPP16	RCEP	FTAAPX	TPP12	TPP16	RCEP	FTAAPX
Americas	4,163	166.1	260.2	-8.1	781.9	4.0	6.3	-0.2	18.8
Canada	597	13.8	17.7	-2.4	34.0	2.3	3.0	-0.4	5.7
Chile	151	3.7	4.5	-1.3	9.2	2.4	3.0	-0.8	6.1
Mexico	507	19.1	40.1	-0.5	102.3	3.8	7.9	-0.1	20.2
Peru	95	6.0	7.4	-0.2	10.6	6.3	7.8	-0.3	11.1
United States	2,813	123.5	190.5	-3.7	625.9	4.4	6.8	-0.1	22.3
Asia	10,403	186.6	517.8	1420.0	3434.5	1.8	5.0	13.7	33.0
Brunei	9	0.2	0.3	0.9	1.2	2.6	3.8	10.5	13.3
China	4,597	-43.7	-107.8	638.3	1590.1	-1.0	-2.3	13.9	34.6
Hong Kong	235	-1.3	-3.6	39.9	73.9	-0.6	-1.5	17.0	31.5
India	869	-5.2	-13.2	237.9	536.1	-0.6	-1.5	27.4	61.7
Indonesia	501	-3.9	98.3	52.6	119.3	-0.8	19.6	10.5	23.8
Japan	1,252	139.7	202.5	225.1	419.0	11.2	16.2	18.0	33.5
South Korea	718	-7.0	94.5	173.6	244.2	-1.0	13.2	24.2	34.0
Malaysia	336	40.0	44.2	20.2	56.1	11.9	13.2	6.0	16.7
Philippines	163	-1.4	33.5	10.8	27.5	-0.9	20.6	6.6	16.8
Singapore	712	-4.0	-17.5	-40.3	-5.0	-0.6	-2.5	-5.7	-1.9
Taiwan	476	-5.1	82.7	34.7	150.8	-1.1	17.4	7.3	21.2
Thailand	263	11.3	13.3	-5.7	74.6	4.3	5.1	-2.2	15.7
Vietnam	239	67.9	92.1	29.9	139.3	28.4	38.6	12.5	58.3
Other ASEAN	34	-0.9	-1.6	2.1	7.3	-2.7	-4.6	6.2	21.6
Oceania	392	15.2	20.4	45.5	65.5	3.9	5.2	11.6	16.7
Australia	332	11.1	15.7	42.8	59.0	3.4	4.7	12.9	17.8
New Zealand	60	4.1	4.7	2.7	6.5	6.8	7.8	4.4	10.8
Others	13,457	-62.7	-143.7	-73.7	-233.9	-0.5	-1.1	-0.5	-1.7
Europe	7,431	-32.2	-75.6	-41.6	-328.9	-0.4	-1.0	-0.6	-4.4
Russia	1,071	-3.6	-9.3	-6.2	334.8	-0.3	-0.9	-0.6	31.3
Rest of World	4,955	-26.9	-58.8	-25.9	-239.7	-0.5	-1.2	-0.5	-4.8
WORLD	28,415	305.2	654.7	1383.7	4048.0	1.1	2.3	4.9	14.2
<i>Memorandum</i>									
ASEAN	2,021	108.2	362.9	145.5	420.3	5.4	18.0	7.2	20.8

Source: authors' simulations.

Note: FTAAPX includes all economies that are members of TPP, RCEP, and/or APEC.

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	นายธนวัต ศิริกุล
ประวัติการศึกษา	– ปริญญาตรี Bachelor of Arts (จิตวิทยาและการบริหาร) มหาวิทยาลัย University of Wollongong ประเทศออสเตรเลีย – ปริญญาโท Master of Arts (International Relations) มหาวิทยาลัย University of Wollongong ประเทศออสเตรเลีย
ประวัติการทำงาน	
พ.ศ. 2536	เจ้าหน้าที่การทูต 4 กองอเมริกาเหนือ กรมอเมริกาและแปซิฟิก กระทรวงการต่างประเทศ
พ.ศ. 2538–2542	เลขานุการโท และเลขานุการเอก ประจำ สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงเม็กซิโก ประเทศเม็กซิโก
พ.ศ. 2542	เจ้าหน้าที่การทูต 6 กรมเอเชียตะวันออก
พ.ศ. 2543–2544	เจ้าหน้าที่การทูต 6 สำนักงานรัฐมนตรี
พ.ศ. 2545	เจ้าหน้าที่การทูต 6 กองวิทยุกระจายเสียง กรมสารนิเทศ
พ.ศ. 2545–2549	เลขานุการเอก ประจำสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงออสโล ประเทศ นอร์เวย์
พ.ศ. 2549–2551	เจ้าหน้าที่การทูต 6 กรมเอเชียใต้ ตะวันออกกลาง และแอฟริกา
พ.ศ. 2552	ที่ปรึกษา หัวหน้าสำนักงานหนังสือเดินทางฯ ภูเก็ต
พ.ศ. 2553–2557	นักการทูตชำนาญการ สถานเอกอัครราชทูต ณ สิงคโปร์ ปฏิบัติ หน้าที่ Director (Program) APEC Secretariat ประเทศสิงคโปร์
พ.ศ. 2558–ปัจจุบัน	นักการทูตชำนาญการพิเศษ กองนโยบายเศรษฐกิจระหว่างประเทศ
ตำแหน่งปัจจุบัน	นักการทูตชำนาญการพิเศษ กองนโยบายเศรษฐกิจระหว่างประเทศ กรมเศรษฐกิจระหว่างประเทศ